

Angelo Scarano

**Modlitba
s Biblí v ruce**

Úvod

Číst Bibli není tak snadné, je to umění. Některým připomíná četba Písma listování v telefonním seznamu (zvlášť u knih Numeri, Kronik ...) a pokládají ji za stejně atraktivní, jako je dočíst *Vojnu a mír* během reklam v oblíbeném seriálu. Někteří tuší, že je tato kniha zvláštní, a stojí za to ji číst: nevědí ovšem jakým způsobem. Jiní vědí jak, čtou ji a zároveň předpokládají, že tato kniha nabízí víc. A další z ní pociťují určitou rozmrzelost a zklamání...

Často jsem mluvil na téma „Proč a jak číst Bibli“. Mnohokrát jsem se setkal s lidmi, kteří si naříkali nad tím, jak je obtížné číst Bibli, jak je náročné vydržet či porozumět jejím těžším (ale i jednodušším) pasážím. Často jsem se setkal i s těmi, kteří z Bible čerpají mnoho, a přitom se jedná třeba o lidi bez zvláštního teologického vzdělání. Z těchto zkušeností mi vyplynul jeden prostý závěr: Bible může oslovit každého, prostého i náročného čtenáře, zároveň může být tajemná a přitažlivá, „země neprobádaná“, ukrývající krásná zákoutí a panoramata.

Tato prostá kniha chce nabídnout osvědčené cesty i zkušenosti. Víím, že existuje nespočet knih o čtení Písma, fundovanějších a učenějších než toto dílko, jež chce vyjít vstříc těm, kdo nemají tolik času a energie, aby se prokousali složitějšími úvahami a metodami.

Dvě hlavní části tvoří „páteř“ knihy: první zahrnuje teorii – předkládá teologii Božího slova, druhá pak spíše praxi – nabízí konkrétní impulzy, které pomohou uchopit a asimilovat Boží slovo. Na konci se potom uvádí „desatero hlavních problémů s Božím slovem“.

Jako privilegované učitele na této naší pouti s Božím slovem jsem nemohl opomenout církevní otce, kteří vynikali vášnivou láskou ke Kristu, skrytému ve slovech Písma. Ti nás mohou dodnes probudit k větší lásce a vydanosti...

I. Teologie Božího slova a Slova

1. Boží slovo jako dar

Je to pro nás obrovská škoda, že často bereme dar Božího slova jako samozřejmost a že si často nevážíme toho, že vůbec máme Boží slovo.

Bůh nemusel promlouvat k praotcům, k Mojžíšovi, k prorokům skrze Krista, apoštoly... Nemusel promlouvat: kdyby se byl rozhodl zůstat v mlčení a skrytosti, tak by se nebyl provinil vůči člověku. A čistě teoreticky to mohlo dopadnout tak, že by se Bůh nerozhodl promluvit – a dnes bychom neměli a neznali Boží slovo, Bibli. Mohlo to takto dopadnout. Ale on se rozhodl jinak, protože je prostě dobrý. Rozhodl se promlouvat, a tím zachraňovat. Jeho slovo má takovou povahu, že nás přibližuje k samotnému Bohu, vtahuje do jeho blízkosti. Právě tak přijímáme Boží život, proměnu, tj. spásu. Toto potvrzuje konstituce *Dei verbum*:

„Tímto zjevením oslovuje neviditelný Bůh (srov. Kol 1,15; 1 Tim 1,17) ze své veliké lásky lidi jako přátele (srov. Ex 33,11; Jan 15,14-15) a stýká se s nimi (srov. Bar 3,38), aby je pozval a přijal do svého společenství.“²

Bez biblického zjevení pro nás Bůh představuje „neznámého Boha“, vzdáleného a nepochopitelného. Možná Stvořitele, „Nejvyšší energii“, ale

2 Dokumenty II. vatikánského koncilu, Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum*, č.2. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.

ne toho přítele, jehož lze považovat za partnera v dialogu... a nejen tehdy: v celém životě na všech možných rovinách.

Boží slovo je tedy darem. Nezaslouženým. Zdarma daným. Prostě milostí, již bychom si sami nikdy „nevydobyli“ ani „nevydolovali“. A nevymysleli.

Právě proto, že jej přijímáme jako dar, v liturgii po vyslechnutí biblického textu odpovídáme „Bohu díky“. Děkujeme za dar slova, který není samozřejmostí.

2. Boží slovo versus slovo lidské

Pokud bereme vážně onen prostý fakt, že Bůh promluvil, jasně z něj vyplývá, proč se jeho slovem zabývat: pochází od Boha, ne od nějakého člověka, třeba vzdělaného a významného. Bůh promluvil: kdo by tedy mohl pronést něco důležitějšího? Nemáme slovo člověka, ale slovo od Boha. Slovo, které má logicky jiné vlastnosti a kvality než slovo lidské.

Tím se dostáváme k velmi podstatnému bodu: Bůh *nevyslovil* slovo, on ho *vyslovuje*. Proto konstituce Dei verbum používá latinské slovo „locutio“, které označuje akt promlouvání jako něco trvalého, stále pokračujícího v přítomnosti.³

³ Dei verbum, č. 9.

Z tohoto důvodu uchováváme slova Starého zákona, která jsou stejným Božím slovem jako slova Nového zákona: stejně výživná a silná, schopná proměnit naše životy jako v minulosti Abrahámův, Jakubův, Mojžíšův a izraelského lidu.

Mnohokrát jsem stál před dilematem, zda číst Bibli, nebo jiné knihy, jistě kvalitní a povzbudivé. Přesněji: mám se *ještě stále* zabývat Bibli, nebo věnovat modlitbu a volný čas jiným textům? Copak Bibli neznám? Některé úryvky snad i nazpaměť? Nemám poznat zkušenosti jiných autorů, které rozšíří moje obzory, dodají povzbuzení na duchovní cestě? Určitě ano, žádný člověk, natož křesťan, není ostrov (Thomas Merton). Ale přece jenom se několikrát stalo, že mě tyto otázky „odvedly“ od první lásky – Božího slova. Místo Knihy jsem volil knihy. A po čase přišlo vždycky „vystřízlivění“, nové poznání, že tu existuje jediná Kniha. Nepřekonatelná. Unikátní. Nesrovnatelná. Ty jiné knihy, duchovní a hodnotné, se ve srovnání s ní zdály zředěné. Jako kdybychom srovnali polévku s hutným druhým jídlem. I polévka je samozřejmě dobrá (a může být vynikající!), ale většinou nemá takovou výživnou hodnotu jako porce hlavního jídla. Polévka dobře „nastartuje“, připraví. Ale tím důležitějším zůstává hlavní jídlo. Podobně se to odehrává i v našem křesťanském životě: dnes máme k dispozici obrovské množství duchovních knih. Nikdy však nemohou nahradit tu hlavní Knihu, jež má jinou výživnou hodnotu.

Ale právě tuto Knihu často opomíjíme a nahrazujeme jinými duchovními spisy: je totiž příliš hutná a nestravitelná pro ty, kteří mohou prozatím pouze polévku... jako děti (srov. 1 Kor 3,1-2).

Papežský kazatel Raniero Cantalamessa k tomu předkládá zajímavou starozákonní analogii. Malomocný aramejský král Naamán se obrátil na proroka Elíšu, aby ho uzdravil. Ten mu vzkázal, aby se omyl v Jordáně sedmkrát. Naamán odvětil, zklamaně a rozhořčeně: „Cožpak nejsou damašské řeky Abána a Parpar lepší než všechny vody izraelské? Cožpak jsem se nemohl omýt v nich, abych byl čist?“ (2 Král 5,12). Stejně tak můžeme říci: Copak nejsou knihy *Následování Krista* či *Výstup na horu Karmel* lepší než Bible? Podle některých lidí vytříbenější po literární stránce a přínosnější, praktičtější pro duchovní život? Cantalamessa odpovídá: „I ta nejskromnější biblická kniha je víc než tyto perly duchovní literatury.“⁴ Protože i ta nejnepatrnější kniha Písma je slovem Božím, kdežto ty jiné jsou slovem toho či onoho lidského autora. Jistě, i tyto autory do jisté míry inspiruje a naplňuje Boží slovo, ale v jiné míře než u svatopisců. Ve *Vyprávěních ruského poutníka* se uvádějí příklady několika alkoholiků osvobozených od této závislosti díky tomu, že četli kapitolu z evangelia pokaždé, když pocítovali nutkání

---

4 R. CANTALAMESSA, *I misteri di Cristo nella vita della Chiesa*, Ancora, Milano 1991, s. 202-203.

pít.⁵ Ve slovech Písma je totiž něco, co přesahuje „ubohou literu“ – a uskutečňuje něco nečekaně velkého.⁶

Ve stejném duchu svatý František Saleský velice zajímavým způsobem odpovídá na otázku, podle jakého kritéria prvotní církve rozlišovala, které knihy obsahují Boží slovo. Vždyť už od prvního století existovaly velmi hodnotné spisy o křesťanském životě (např. Didaché, Hermův pastýř, Klementovy listy), jež jsou věroučně nezávadné, uznávané, ale přitom se nestaly součástí novozákonního kánonu. Jak první křesťané rozpoznali, že třeba Petrovy listy patří do Bible, ale Klementovy listy nikoliv? Že Skutky apoštolů do ní patří, ale ne Didaché čili Učení dvanácti apoštolů? František Saleský odpovídá: Podle chuti první křesťané rozpoznali, že určité knihy jsou Božím slovem. Jinými slovy – podle síly, výživnosti.⁷

V životě přijdou chvíle, kdy nás hluboce zasáhnou Kristova slova (nebo obecněji Boží slova) a i my zvoláme: „Nikdo nikdy takto nemluvil“ (Jan 7,46). Tak nemluvil ani sv. Jan od Kříže, ani sv. František, ani největší mystici či kazatelé. Ti všichni čerpali od Krista, přijímali vodu života od

5 *Vyprávění ruského poutníka*, II.

6 Srov. R. CANTALAMESSA, *I misteri di Cristo nella vita della Chiesa*, s. 203.

7 Srov. *Discorsi di sacre controversie di San Francesco di Sales*, Brescia 1830, sv. I., s. 175–176.

něj; ale on je ten pramen. Ti všichni předávali slova, ale on je Slovo.

Také obyvatelé Kafarnaa zažili s Ježíšem něco podobného: „Co to je? Nové učení plné moci!“ (Mk 1,27). Tito lidé přitom znali učení rabínů – dobré a hodnotné, založené na moudrosti zbožných a ctnostných předků. Ježíš však dává víc: dává slovo, které proměňuje člověka, osvobozuje ho od pout: „I nečistým duchům přikáže a poslechnou ho“ (Mk 1,27).

3. Symboly Božího slova

Bible je plná symbolů, mohli bychom i říci „zahrada symbolů a imaginace“.⁸ Proč kniha knih používá tak často symbolickou řeč? Symbol bývá snadno srozumitelný, a to i lidem různých období a kultur. Navíc je otevřený různým významům, „barvám a odstínům“, a tak se velmi hodí k vyjádření duchovních skutečností, Boha samotného a jeho darů, které mají neprobádatelnou hloubku i výšku, šířku i délku (srov. Ef 3,18).

Není tedy divu, že samotná Bible používá různé symboly i ve vztahu k Božímu slovu: naleznete určitý přehled těch nejdůležitějších.

⁸ Tak slavný anglický básník Thomas Stearns Eliot uvažoval o žalmech, jeho slova se dají vztáhnout na celé Písmo.

a) Světlo

Světlo je častým synonymem života (srov. Iz 58,8; Jan 8,12; Zj 21,23-24): starověký člověk si nedokázal představit život bez světla, vždyť pouze za denního světla mohl pracovat a tvořit. Právě proto se stvoření světla stalo prvním Božím úkonem: tím se podle svatopisce vytváří základní podmínka pro navazující tvoření dalších skutečností.⁹

Skoro samo sebou se tento symbol musí vztahovat i na Boží slovo, které představuje cestu i život zároveň: „Světlem pro mé nohy je tvé slovo, osvětluje moji stezku“ (Žl 119,105); „Kam tvá slova proniknou, tam vzchází světlo, nezkušené nabývají rozumnosti“ (Žl 119,130).

Prostřednictvím Božího slova jsme získali orientaci, směr putování. Ukazatele na křižovatce. Světlo pro život s Bohem a s druhými, vodítko pro řešení konkrétních životních situací.

b) Zrcadlo

Tento symbol souvisí s předchozím: světlo Božího slova je zároveň zrcadlem, v němž vidíme sebe a svůj život v pravdě (srov. Jak 1,23-25). Často jsme sami sobě „otazníkem“, protože nerozumíme svým reakcím, tužbám. Někdy nevidíme sami sebe pravdivě, ale skrze „růžové“ (nebo „černé“) brýle. Boží slovo ničí tyto iluzorní představy i otazníky a strhává ty důmyslné masky, jež vyna-

⁹ Máme zde určitou antropomorfizaci: Bohu se připisují lidské vlastnosti.

lézáme, abychom jakoby fíkovými listy zakrývali svou nahotu. Toto slovo nám rovněž pomáhá při přípravě na svátost smíření, jak doporučuje církev: je velmi vhodné používat určitý text z Písma, který nám bude světlem k pravdivému sebepoznání. Nemusíme se bát nahlédnout do takového zrcadla, protože Boží světlo ničí masky, ale ne nás: i pro sebevětšího hříšníka platí, že Bůh nechce jeho smrt, ale život (srov. Ez 33,11).

K tomuto symbolu sv. Řehoř Veliký poznamenává: „Svaté Písmo předstupuje před oči naší duše jako zrcadlo, ve kterém můžeme kontemplant svou vnitřní tvář. V tomto zrcadle můžeme rozpoznat, co je v nás krásného a ošklivého; můžeme si ověřit dosažený pokrok a nakolik jsme ještě daleko od cíle.“¹⁰

c) Meč

„Slovo Boží je živé, mocné a ostřejší než jakýkoli dvousečný meč; proniká až na rozhraní duše a ducha, kostí a morku, a rozsuzuje touhy i myšlenky srdce“ (Žid 4,12).

Bůh na nás nehledí povrchně jako obyčejní lidé: jeho oči se nezastavují u našeho vzhledu, vidi-

---

¹⁰ *Moralia in Iob* 2,1,1. Podobně sv. Augustin: „Písmo ať je pro tebe jako zrcadlo. Toto zrcadlo nabízí obraz, který není lživý, nelichotí, nebere ohled na člověka. Pokud jsi krásný, odráží tvou krásu, ale pokud jsi ošklivý, uvidíš svou ošklivost. Pokud jsi tedy ošklivý, a když vezmeš toto zrcadlo, uvidíš svou ošklivost, neobviňuj zrcadlo. Vrať se do sebe, protože zrcadlo tě neklame: nebuď ty tím, který klame sebe sama.“ (*Sermo* 49,5)

telných úspěchů či pádů. Tyto pronikavé oči míří dál, „na rozhraní duše a ducha, kostí a morku“, kam my sami nedokážeme proniknout. On dokáže rozpoznat naše skutečné úmysly, motivace, „skryté já“. A zprostředkování tohoto poznání nás samotných máme v Božích slovech, která někdy jakoby „padnou na nás“ a proniknou jako ostrý meč: opět, ne aby zdrtila, ale aby osvobodila k novým krokům a aby osvobodila ode všech pout zla. Slovo Boží usvědčuje a zároveň uschopňuje k novému životu, ke každému dobrému činu: „Veškeré Písmo pochází z Božího Ducha a je dobré k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu“ (2 Tim 3,16-17).

V podobném smyslu máme symbol meče v Ef 6,17: „Přijměte meč Ducha, jímž je slovo Boží.“ Duch Svatý nám často vnuká myšlenky-Boží slova, která nám pomohou odolat pokušením a nástrahám Zlého. Toto působení Ducha vidíme v životě Ježíšově: na poušti mu dal slova z Písma, jimiž odolal Zlému (viz Mt 4).

d) Kladivo

„Není mé slovo jako kladivo tříštící skálu?“ (Jer 23,29). Tento výrok silně povzbuzuje slabého proroka Jeremiáše, který čelí přesile těch, kdo se staví proti Božímu slovu: toto slovo se ukáže jako silnější než skála lidského odporu, lhostejnosti a zatvrzelosti.

Kdykoliv prožívám smutek nad lhostejností druhých, ať si vezmu k srdci tento výrok: Bůh svým slovem-kladivem dokáže zničit všechny překážky a podoby zkamenělého sobectví.

e) Oheň

„Není mé slovo jako oheň, je výrok Hospodinův“ (Jer 23,29). Podobně jako předchozí symbol kladiva, i tento souvisí s hříšností a zlem: Boží slovo dokáže spálit a zneškodnit všechno, co se staví proti Hospodinu (viz kontext verše, tj. 23. kapitolu z Jeremiášovy knihy). Analogickou pasáž najdeme u Sírachovce, kde se o Eliášovi píše: „Tehdy povstal Eliáš, prorok jako oheň, a jeho slovo planulo jako pochodeň“ (Sir 49,2-3). A opět je tento oheň vnímán ve své „negativní funkci“, a sice jako prostředek boje proti zlu. V „pozitivní funkci“ nacházíme symbol ohně v Lukášově evangeliu. Vzkříšený Ježíš promlouvá k emauzským učedníkům, kteří pak dosvědčí: „Což nám srdce nehořelo, když s námi na cestě mluvil a otvíral nám Písma?“ (Lk 24,32). Bez Krista Písmo zůstane zapečetěnou (němou) knihou. S Kristem však slova Písma zažehnou plamen života.

f) Pokrm

K velmi známým Ježíšovým výrokům patří: „Nejen chlebem živ je člověk, ale každým slovem, které vychází z Božích úst“ (Mt 4,4). Toto svědectví jasně potvrzuje, že z Božího slova je možné žít, přijímat

energii tak skutečně, jako ji přijímáme z obyčejného pokrmu. A stejně jako s běžným jídlem, i Boží slovo můžeme „jíst“: „Jakmile se objevila tvá slova, pozřel jsem je. Tvá slova mi byla veselím a radostí srdce“ (Jer 15,16). Ano, vždyť Boží slovo je sladké jako med: „Jak lahodnou chuť má, co ty říkáš! Sladší než med je to pro má ústa“ (Žl 119,103).

g) Nápoj

Boží slovo se rovněž přirovnává k různým nápojům: k mléku (mléko je v Bibli něčím lahodným, skoro rajským, výživným – srov. 1 Petr 2,2), k vodě (srov. Jan 4,14), k opojnému vínu:

„Moudrost si vystavěla dům, vytesala sedm sloupů. Porazila dobytče, smísila víno a prostřela svůj stůl. Vyslala své dívky, volá na vrcholu městských výšin: ‘Kdo je prostoduchý, ať se sem uchýlí!’ Toho, kdo nemá rozum, zve: ‘Poďte, jezte můj chléb a pijte víno, které jsem smísila, nechte prostoduchosti a budete živi, kráčejte cestou rozumnosti!’“ (Př 9,1-6).

Symbol vína inspiroval sv. Ambrože k rozvinutí tématu „střízlivého opojení“: „Ti, kteří pilně čerpají z Písma svatého, přijímají toto opojení, které ‘upevňuje kroky střízlivé mysli’ a ‘svlažuje půdu’ života věčného nám darovaného.“¹¹ Boží slovo, Duch Svatý, eucharistie vyvolávají opojení, tj. hlubokou radost, která nepřináší zatmění

---

¹¹ *Explanatio psalmi 1, 33.*

mysli (jako běžné opojení alkoholem), ale naopak větší vnímavost.

h) Déšť a sníh

„Spustí-li se lijavec nebo padá-li sníh z nebe, nevrací se zpátky, nýbrž zavlažuje zemi a činí ji plodnou a úrodnou, takže vydává símě tomu, kdo rozsívá, a chléb tomu, kdo jí. Tak tomu bude s mým slovem, které vychází z mých úst: Nevrátí se ke mně s prázdnou, nýbrž vykoná, co chci, vykoná zdárně, k čemu jsem je poslal“ (Iz 55,10-12).

Účinnost Božího slova je „stoprocentně zaručena“, tak jako u deště a sněhu. A podobně jako déšť či rosa, i Boží slovo přináší vitalitu a svěžest vyprahlé půdě. Až budu prožívat chvíle vyprahlosti, vím, jak je překonat...

i) Semeno

Boží slovo je také „semenem“, něčím malým až nepatrným, avšak obdařeným obrovskou životaschopností: „Vždyť jste se znovu narodili, nikoliv z pomíjitelného semene, nýbrž z nepomíjitelného, skrze živé a věčné slovo Boží“ (1 Petr 1,23).

Toto semeno nepotřebujeme jen na začátku duchovního života, abychom se znovu narodili – potřebujeme ho stále, abychom přinášeli užitek. Podobenství o rozsévači dosvědčuje, že malá semena Božího slova nás mohou oplodnit a uschopnit natolik, že po čase přineseme užitek až stonásobný (srov. Mt 13,8).

Vzpomínám si, že jsem se jako student gymnázia poněkud trápil nad tím, že přináším málo ovoce pro Boží království. Přemýšlel jsem, jak léčit tuto „sterilnost“, a po čase mi v hlavě zablesklo řešení: došlo mi, že když budu hojně přijímat semena Božích slov, uschopní mě to, abych přinášel užitek. Bez těchto semen zůstáváme pouhou půdou.

j) Lék

Tento symbol není v Písmu explicitně zmíněn, ale implicitně mnohokrát: už ve Starém zákoně Boží muži uzdravují Hospodinovým slovem, nemluvě pak o Ježíšově terapii (někdy za doprovodu symbolických gest, např. vztažení rukou).

Uzdravení se uskutečňuje na rovině fyzické, ale i duchovní (osvobození od pout Zlého).

A tak nás sv. Augustin ujišťuje, že na každou nemoc duše se najde v Bibli vhodný lék.¹² Svatý Basil Veliký označuje Písmo jako lékárnu otevřenou všem, se všemi druhy velmi účinných léků proti jakékoliv podobě zla.¹³

Takřka neuvěřitelný důkaz o uzdravující moci „malého Božího slova“ (jedné nepatrné věty z Písma!) podává R. Cantalamessa, který na vlastní uši slyšel toto svědectví:

„Jistý muž se dostal do posledního stadia alkoholismu. Nemohl vydržet ani pár hodin bez pití:

¹² *Epistula ad Volusianum*.

¹³ *Homilia in Psalmum I*.

kdekoliv se nacházel, na cestách, ve vlaku, v práci, jeho první myšlenkou bylo, jak si opatřit víno. Jeho žena (přítomná při svědectví manžela) říkala, že se dostala na pokraj zoufalství a že pro sebe a jejich tři děti neviděla žádné jiné východisko než smrt... Kdosi je pozval na setkání, kde se četlo z Bible. Zaznělo přitom slovo, náhodou pronesené, které obzvlášť hluboce zasáhlo toho muže a na dlouhá léta se stalo jakoby tím provazem, který ho vytahoval z propasti. Pokaždé, když četl ten verš, ho zaplavovala nová vlna tepla a síly, dokud nebyl zcela uzdraven. Když nám chtěl sdělit, jaké bylo to slovo, tak se mu zlomil hlas a kvůli dojetí nemohl onu větu dokončit. Byl to verš z Písně písní 1,2: 'Budeme si připomínat tvé laskání lepší než víno.'¹⁴ Pro každého znalce Písně písní by bylo snadné mu dokázat, že ten verš neměl nic společného s jeho situací a že se zmýlil, ale ten muž stále znovu opakoval: 'Byl jsem mrtvý, a nyní žiji. To slovo mi opět přineslo život!'¹⁵

14 Podle italského překladu CEI.

15 R. CANTALAMESSA, *I misteri di Cristo nella vita della Chiesa*, s. 278-279.

4. Bible a Duch Svatý

Jaký je vztah mezi Biblí a Božím slovem? Na první pohled se tato otázka jeví jako banální, s jednoduchou odpovědí: Přece Bible je Boží slovo, jak potvrzujeme na konci čtení při mši: „Slyšeli jsme slovo Boží.“

Jistě, Bible je Božím slovem, slovem inspirovaným Bohem: „Veškeré Písmo pochází z Božího Ducha“ (2 Tim 3,16). Přesněji by se mělo překládat: „inspirované, vdechnuté Bohem“, jak uvádí mnoho starších i nových překladů.

Tradičně se inspirace vysvětlovala jako působení Ducha na různé lidi, jednotlivce i komunity: Duch se dotýkal různých částí lidské bytosti (rozumu, představivosti, vůle, smyslů) a tím předával Boží slova. Člověk přijímal a předával tyto podněty úměrně svým lidským schopnostem a, v konečné fázi, písemně fixoval. Proto mluvíme o dvou autorech Písma: božském a lidském. Bible je Božím slovem v lidském slově.

Ve stopách některých Otců (např. sv. Ambrože) současná teologie nově reflektuje i aktivní stránku této inspirace: Bible není pouze inspirovaná, ale také inspirující.¹⁶ Nebyla pouze darována Duchem: zrovna tak daruje Ducha. Nebyla pouze

---

¹⁶ R. CANTALAMESSA, *I misteri di Cristo nella vita della Chiesa*, s. 277.

vdechnuta Duchem: Ducha vdechuje dodnes.¹⁷ Svatý Ambrož dosvědčuje: „Když čtu božské Písmo, Bůh se (se mnou) znovu prochází v ráji... Kniha Genesis je rájem, Deuteronomium je také rájem...“¹⁸

Proč tomu tak je? V Janově evangeliu nacházíme tento výrok: „Slova, která jsem k vám mluvil, jsou Duch a jsou život“ (Jan 6,63). Tato Ježíšova slova aplikujeme i na celou Bibli, již považujeme za inspirovanou, ale zároveň inspirující, tj. vdechující Boží závan.

Inspirovaná a inspirující v tom silném slova smyslu: Duch je vydechován ze slov Písma. Zmíněný výrok „Tvá slova jsou Duch a život“ znamená právě toto: tvá slova jsou nositeli Ducha a života. Stejně tak jako Vzkříšený vdechl svého Ducha na apoštoly, i dnes promlouvá skrze slova Písma, skrze něž zároveň vdechuje svého Ducha. „Svaté knihy dýchají plností Ducha Svatého. Proto i dnes vydechují slova, v nichž je tato plnost. A vdechují je nám, aby nám daly vidět nebeské věci a slyšet božské úradky.“¹⁹

Slova Písma nepůsobí jako magické formule, ale pod vlivem Ducha: přicházejí v moci Ducha a obdarovávají Duchem, vždyť Bůh dává Ducha těm, kteří ho poslouchají (srov. Sk 5,32).

17 *De Spiritu Sancto*, III, 112.

18 *Epistula* 49, 3.

19 ORIGENES, *In Jeremiam*, XXI, 2.

5. Bible a Slovo

Je tomu skutečně tak? Pokud ano, tak se pro nás Písmo stává úžasným pokladem...

Uvažujeme velmi prostě: pokud Bůh mluvil, tak ve skutečnosti stále mluví: „To mluví on (tj. Kristus), když se v církvi předčítá Písmo svaté.“²⁰ Na jiném místě, v konstituci o Božím slově, se tato myšlenka opět připomíná: „Písmo svaté je totiž Boží řeč, písemně zaznamenaná z vnuknutí Ducha Svatého.“²¹ Je důležité podotknout, že se v latinském originále používá slovo „locutio“ (řeč), jež velký znalec koncilu U. Betti vykládá takto: „*Locutio* znamená spíš úkon než účinek mluvení. Tento výraz lze překládat jednoduše jako *Boží řeč*, jen když se chápe v obojím smyslu: řeč Boha, který mluvil a mluví; řeč, která neztratila nic ze své božskosti, když přešla od vyslovení k zapsání.“²² Vždyť „Slovo Boží je živé, mocné“ (Žid 4,12). Boží slovo je zároveň čin, řečeno slovy sv. Tomáše Akvinského: „*Dicere Dei est facere*“,²³ doslova „Boží promlouvání je konáním“ nebo volněji „u Boha mluvit znamená konat“.

Bůh promlouvá jinak než člověk, jak vysvětluje sv. Augustin: „I my, když mluvíme, říkáme určitá slova. Snad je to tak, že těmto slovům je podobné Slovo, které je u Boha? Slova námi vy-

20 Dokumenty II. vatikánského koncilu, Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 7.

21 Dei verbum, č. 9.

22 U. BETTI, *La rivelazione divina*, Roma 1970, s. 242.

23 *Super 1 Cor*, lect. 2, n.1.

slovená se ozývají ve vzduchu a pak se vytratí. Znamená to, že i Slovo Boží přestalo existovat, jakmile bylo vysloveno? V jakém smyslu tedy bylo stvořeno všechno skrze něho a nic bez něho? Jak může být jím řízeno něco, co bylo stvořeno skrze něho, pokud Slovo není nic jiného než pomíjející zvuk? Jaké slovo je tedy toto Slovo, které je vysloveno a nepomíjí?“²⁴

Dalo by se říci, že Otec říká a dává své Slovo stále – jeho promlouvání nekončí, trvá.

Toto promlouvání můžeme vnímat ve slovech Písma, které se jistě nedá ztotožnit se Slovem, ale je jeho prostředníkem: skrze lidská slova k nám přichází druhá božská osoba Slova (jež zároveň přesahuje Písmo). Můžeme proto přirovnat slova Bible k oknům, jimiž procházejí paprsky světla. Slova Bible jsou také jako jednotlivé paprsky, které proudí od jediného Světla a k němu přivádějí...

Bible se dá připodobnit také k „oslátku“, jak vysvětluje Origenes, který takto rozšiřuje obraz Ježíšova vjezdu na oslátku: „Písmo, Starý i Nový zákon, nesou Slovo.“²⁵

Neudivuje nás tedy, že Otcové nacházeli v Písmu Krista, ba dokonce vnímali slova Písma jako „tělo“ Kristovo²⁶, spojené s božstvím Slova: právě skrze obyčejná lidská slova nazíráme Slovo. Jak

24 *In evangelium Ioannis tractatus* I, 8.

25 *Commentarium in Joannem* X, 30,188.

26 „Musíš chápat Písmo jako jediné a dokonalé tělo Slova“ (Origenes, citováno v H. U. VON BALTHASAR, ed., *Origenes, il mondo, Cristo e la Chiesa*, Milano 1972, s. 169).

dokládá 2. vatikánský koncil: „Je přítomen ve svém slově: to mluví on (Kristus), když se v církvi předčítá Písmo svaté.“²⁷

6. Slovo Písma a vtělení

Mnohá Boží slova „odrážejí a přinášejí“ jedno jediné Boží Slovo, skrze něž Bůh Otec vyjadřuje a dává sebe. Proto mnozí duchovní autoři zdůrazňovali to velké tajemství, že ve slovech Písma máme hledat a nacházet Slovo, Krista, ukrytého v poli Bible jako cenný poklad.²⁸ Svatý Augustin to řekl jasně a stručně: „V knihách hledám Krista.“²⁹

Tak jako při vtělení Slovo přijímá obyčejné lidské tělo, tak i při „vtělení“ v Písmu Slovo bere na sebe obyčejné lidské slovo: „Boží slova totiž, vyjádřená lidskými jazyky, se připodobnila lidské mluvě, jako se kdysi Slovo věčného Otce stalo podobným lidem, když na sebe vzalo slabé lidské tělo.“³⁰

V obou případech se pak toto vtělení děje působením Ducha: bez Ducha jsou slova Písma pouhými slovy lidských autorů. A pouze Duch nás může uvést do hlubin oceánu, jenž se třpytí na hladině slov Bible. Bez něho vidíme jen zářící hladinu...

---

27 Sacrosanctum Concilium, č. 7.

28 M. MASINI, *Lectio divina*, s. 20-26.

29 *Vyznání*, XII, 2, 4.

30 *Dei verbum*, č. 13.

Jediné Slovo se nachází v hlubinách moře Bible: „Bůh pronesl jediné Slovo, ale bylo jich slyšet mnoho.“³¹ Tato mnohost umožňovala, „aby se jediné Boží Slovo rozprostíralo ve všech Písmech“.³²

Obě podoby vtělení jsou projevem pokory Slova, které se snižuje na úroveň tvora. Díky vtělení se Slovo stává slyšitelným a viditelným: kdyby Slovo nepřijalo obyčejnou podobu lidského slova a těla, tak by pro nás zůstalo nedostižným, skrytým v nepřístupném světle.

Protože osoba Slova převyšuje slova Bible, dá se mluvit o „zkrácení a zhuštění Slova ve slovech Písma“, jak učí mnozí duchovní autoři.³³ Vždyť Slovo se „uměňuje“ a „vměstňuje“ do slov, tak jako se uměnilo, aby přebývalo v lidském těle, které zároveň přesahuje. Smyslem všech slov je Kristus, který se nalézá „zkrácený“ na stránkách Bible, v dějinách, předpisech zákona, prorocích, výročích moudrosti:

„Boží slovo, slyšitelné již ve Starém zákoně, se stalo v Kristu viditelným.“³⁴

Svatá Terezie z Lisieux zřejmě neznala toto učení Otců, ale „intuicí“ k němu dospěla: „Zachovat Ježíšovo slovo, to je jediná podmínka našeho štěstí, důkaz naší lásky k němu. Ale co je tedy toto slovo? Myslím si, že slovo Ježíšovo je on sám...

31 AMBROŽ, *In psalmum* 61.

32 AUGUSTIN, *Enarrationes in Psalmos* 103, 4, 1.

33 M. MASINI, *Lectio divina*, s. 22–24.

34 BERNARD, *Super Missus est*, IV, 11.

on, Ježíš, Slovo, Slovo Boží! Víme tedy, jaké je to Slovo, které máme střežit... My střežíme Ježíše ve svém srdci!“³⁵

7. Slovo a eucharistie

Analogie Božího slova a vtělení nás vede k dalšímu kroku: Boží slovo a eucharistie jako dvě podoby sebedarování Slova. Jak skrze Bibli, tak v eucharistii se setkáváme s jedinou osobou Slova: Slovo je pouze jedno, nedá se „dělit“! Proto 2. vatikánský koncil prohlašuje: „Církev měla vždy v úctě Boží Písmo jako samo tělo Páně, vždyť – především v posvátné liturgii – nepřestává brát a podávat věřícím chléb života ze stolu jak Božího slova, tak Kristova těla.“³⁶

Bohoslužba slova nás pouze nepřipravuje na druhou část mše, na přijímání eucharistie: už při naslouchání Božímu slovu se mohu setkat s Kristem, přijmout jeho samotného. Stačí jen prostý postoj otevřenosti. V moci Ducha se prostá lidská slova stanou „tělem Kristovým“, tak jako se jím stanou i prostý chléb a víno. Bez Ducha je však Bible slovem o dějinách a morálce, chléb a víno pak prostředky k obyčejnému biologickému životu.

Tato víra církve není něčím novým, ale naopak prastarým. Svatý Ignác Antiochijský vyznává, že

---

35 List Celině ze 7. 7. 1894.

36 Dei verbum, č. 21.

se utíká „k evangeliu jako ke Kristovu tělu“³⁷, sv. Jeroným pak píše: „Protože tělo Kristovo je skutečným pokrmem a jeho krev skutečným nápojem, toto je jediné dobro na tomto světě: živit se jeho tělem a jeho krví nejen v tajemství oltáře, ale také ve čtení Písma. Pravý pokrm a pravý nápoj je totiž to, co přijímáme z Božího slova, to znamená poznání Písma.“³⁸

Jako logický důsledek z toho plyne, že „kdo se neživí Božím slovem, nežije“³⁹: proto mnozí křesťané žijí ve stavu duchovní anorexie, podvýživy! A není divu, že je jejich život sterilní, na pokraji živoření.

Oba dva zdroje života naléhavě doporučuje i současný papež František: „Dobře si to pamatujte! Jsi-li zarmoucen, vezmi si Boží slovo! Jsi-li na dně, chop se Božího slova, jdi na nedělní mši a přístup k přijímání, abys měl účast na Ježíšově tajemství! Boží slovo a eucharistie nás naplňují radostí.“⁴⁰

37 *Dopis Filadelfským* 4, 1.

38 *Commentarius in Ecclesiasten* 3, 12.13.

39 JERONÝM, *In Matthaeum* 1, 4, 4.

40 Promluva před *Regina coeli* ze dne 4. 5. 2014.

II.

Praktické podněty k modlitbě nad Písmem

1. Na počátku bylo... setkání

S Písmem jsem si prošel už dlouhou cestu. Začalo to po biřmování, které jsem přijal ve 14 letech. Můj kmotr mě stále znovu povzbuzoval k četbě Bible. A jako poslušný kmotřenec jsem ho poslechl a každý večer jsem tomu věnoval asi 15 minut. Na pokračování jsem četl knihy z Nového zákona, podtrhával to, co bylo důležité, dělal si různé poznámky. Písmo mě občas oslovovalo, ale nepředstavovalo pro mě „nic víc“ než zdroj pouček a informací o Ježíši a prvotní církvi. V této četbě jsem pokračoval přes rok, poctivě. Pak přišla únava a pauza. Uplynul asi rok a půl, kdy jsem se (opět na popud svého kmotra) přihlásil na roční seminář o křesťanském životě.

Na konci byla společná modlitba, kdy jsme měli možnost odevzdat svůj život Ježíši. Jako nadšený mladý člověk jsem „se nezdráhal“ a dal jsem všechno, celý svůj život. Nebál jsem se, protože jsem „nějak tušil“, že Pán je opravdu dobrý a nezkaží mi život. Při té modlitbě jsem neprožil nic zvláštního. Ale večer to přišlo... Jako obvykle jsem se vracel domů dálkovým autobusem, a abych naplnil čas, vzal jsem do ruky Písmo, abych si z něj něco četl. A přišlo to – nečekaně. Ta slova nebyla pouhými slovy. Byla to přítomnost. Nebyla to slova, ale Slovo – někdo živý za těmi slovy. Nic takového jsem předtím

nezažil ani neočekával. Přišlo to opravdu jako blesk z nebe. Za nejlepší považuji to, že tato zkušenost přicházela znovu a znovu i později. Proto jsem začal dychtivě nasávat a trávit spoustu času nad Biblií (jako nikdy předtím): nebyla to pro mě četba, ale čerpání živé vody, která osvěžovala, proměňovala, naplňovala křišťálovou radostí. Setkával jsem se s Živým.

Toto své osobní svědectví jsem napsal proto, abych ukázal, jak důležitá je odevzdanost Pánu. A jak důležitá je jeho milost. Boží slovo se mi tehdy najednou „ukázalo“ jako živé Slovo, jako Život...

V následujících letech jsem nad Písmem strávil mnoho času, získal jsem hodně zkušeností, a to i díky dalším lidem a knihám. Po čase jsem si začal připadat jako profesionál: věděl jsem, jak co vykládat, jak překonat různé obtíže ve vztahu k Bibli. Než přišlo jedno „těžké období suchopáru“: Písmo neoslovovalo vůbec. A zkoušel jsem různé metody, překlady. Nic z toho nezabíralo. Po několikaměsíčním marném boji s větrnými mlýny jsem před Bohem kapituloval a zvolal: „Pane, opravdu nevím. Ty sám mě veď a uč, jak číst, jak přijímat tvé slovo. Ukaž mi, co číst, jakým způsobem. Já sám nevím.“ Ne že bych se předtím nemodlil před četbou Písma. Ale tato modlitba najednou tryskala z hlubin pokořeného a chudého srdce. Byla to modlitba chudáka.

Toto pokoření muselo přijít! Nemusím ani dodat, že krátce nato „se zapečetěná kniha Bible otevřela“ a začala mě nově oslovovat.

Tyto zkušenosti s Písmem mě přivedly k jednomu pravidlu duchovního života (platí samozřejmě i ve vztahu k Bibli): Na počátku je milost, pak je milost, na konci je opět milost. Naše neúspěchy a pády jsou voláním po tom, abychom volali po milosti! Nestačí sebezpracovanější plán, uvedení do Bible, pomoc biblických komentářů, rozhodnutí. Toto vše má samozřejmě svou důležitost, ale nejdůležitější je milost. Nejdůležitější je postoj žebráka, který každý den očekává od Pána milost. Milost porozumění a přijetí jeho slova. A Pán naplňuje hladové žebráky dobrými věcmi, bohaté a zkušené profesionály posílá pryč s prázdnou, řečeno slovy chvalozpěvu Magnificat (srov. Lk 1,53).

Písmo je opravdu zapečetěnou knihou, kterou může otevřít a odhalit pouze Beránek (srov. Zj 5,1-5). Vždyť jen jeden je náš Učitel (srov. Mt 23,8) a ten nás učí, každého z nás osobně, jak přijímat jeho slovo.

2. Nový člověk naslouchá...

Své malé svědectví jsem uvedl i proto, abych ukázal, že odevzdanost plodí novou vnímavost k Božímu slovu: nové srdce, nové oči. Slovy papeže

Františka: „Na počátku křesťanského života není určité etické rozhodnutí nebo nějaká velká idea, nýbrž setkání s událostí, s Osobou.“⁴¹ Tak to je s Písmem: na počátku je setkání s živou Osobou.

Řečeno jinak: ten nejhlubší důvod, proč Písmo nezasahuje, spočívá v tom, že padá do trní, na skalnatou půdu, na cestu. Náš největší problém s Písmem nespočívá v tom, že je nám toto Boží poselství vzdálené časem i prostorem, zahalené do hávu slov „málo srozumitelných“. Jistě, i toto hraje svou roli. Největší potíž tkví v tom, že „máme neobřezané uši a srdce“ (Jer 6,10; 9,25), že náš život je „na jiné rovině“: žijeme fakticky „mimoběžně“ vůči Bohu a jeho cestám. Vyjádřeno slovy Písma: kráčíme po svých cestách, nikoliv po Božích. Proto nám jeho slovo připadá často jako slovo z Marsu. Ale je otázkou, zda těmi Marťany nejsme spíš my, žijící „mimo skutečnou realitu“, na jiné planetě (tj. na jiné rovině), kterou pro nás Pán neurčil.

Mou úvahu potvrzuje i Janovo evangelium: „Kdo je z Boha, slyší Boží hlas“ (Jan 8,47). A obráceně: „Kdo není z Boha, neslyší jeho hlas.“ Můžeme být pokřtěni, a přitom „být ze světa“, protože jsme plni světského a sobeckého myšlení: „Nemilujte svět ani to, co je ve světě. Miluje-li kdo svět, láska Otcova v něm není. Neboť všechno, co je ve světě, po čem dychtí člověk a co chtějí jeho

---

⁴¹ *Evangelii gaudium*, 7. Papež František cituje svého předchůdce – Benedikta XVI.

oči a na čem si v životě zakládá, není z Otce, ale ze světa“ (1 Jan 2,15-16).

Jak se vymanit z ducha světa a egoismu, které nás zaslepují? Odevzdaností. Stále novým sebevydáním se Bohu. Právě touto odevzdaností aktivizujeme a obnovujeme nového člověka: Oblékněte se do nového člověka, stvořeného k Božímu obrazu ve spravedlnosti a svatosti pravdy (srov. Ef 4,24). Autor listu Efesanům se přitom obrací na ty, kdo už přijali křest, ale to nestačí. Stále znovu musíme „aktualizovat“ nového člověka, tj. samotného Krista v nás: ne náhodou francouzský překlad Jeruzalémské bible má výraz „Nového Člověka“ s velkými písmeny, aby se jasněji poukázalo na Krista-Nového Adama, jehož máme přijímat.

V podobném smyslu vyzývá i list Římanům: „Vybízm vás, bratří, pro Boží milosrdenství, abyste sami sebe přinášeli jako živou, svatou, Bohu milou oběť; to ať je vaše pravá bohoslužba. A nepřizpůsobujte se tomuto věku, nýbrž proměňujte se obnovou své mysli, abyste mohli rozpoznat, co je vůle Boží, co je dobré, Bohu milé a dokonalé“ (Řím 12,1-2).

Vydanost Bohu jde ruku v ruce s obnovením mysli, s rozpoznáním Boží vůle, tj. Božího slova. Bez vydanosti má navrch starý člověk, který se uzavírá před Bohem, utíká před jeho přítomností (a jeho hlasem) podobně jako Adam v Edenu (srov. Gn 3).

Důležitost vydanosti čili posvěcení (v biblickém pojetí je svatý ten, kdo je oddaný Bohu) potvrzuje i velký biblista Origenes: „Nikdo nemůže naslouchat Božímú slovu, jestliže se předtím neposvětil, jestliže totiž není svatý v těle i duši, jestliže neobmyl své roucho.“⁴²

A jinde: „Když se někdo obrátí k Pánu, rouška bude odstraněna (srov. 2 Kor 3,16) ... To, co odstraňuje roušku, je naše obrácení se k Pánu. Z toho smíme vyvozovat, že dokud nám při četbě božských Písem uniká jejich význam, dokud to, co bylo napsáno, zůstává temné a uzavřené, neobrátili jsme se ještě k Pánu.“⁴³

3. Nový člověk s novými duchovními smysly

Co konkrétněji znamená „obléknout nového člověka“? Znamená to přijmout nového člověka, a sice se vším všudy: nové uši, nový jazyk, nové oči, nové srdce, nové nohy.

a) Nové uši

Jeden starozákonní prorok nám zanechal velmi působivé svědectví: „Pán Hospodin mě probouzí každého jitra, probouzí mi uši, abych slyšel jako učedníci“ (Iz 50,4). Každého jitra! Každý den! Ne pouze „kdysi“ nebo „někdy“. Každý den po-

⁴² *Homiliae in Exodum*, 11, 7.

⁴³ Tamtéž, 12, 1.

třebujeme Pána, aby se dotýkal našich uší, jinak budeme hlší!

b) Nový jazyk

Tentýž prorok nemluví pouze o „nových uších“, ale také o „novém jazyce“: „Panovník Hospodin dal mi jazyk učedníků, abych uměl zemdleného podpírat slovem“ (Iz 50,4). Tato výpověď se nachází ve stejném verši jako ta předchozí o uších: zjevně je učedník ten, kdo si nechává „otevřít“ uši, aby slyšel a pak předával toto slovo a povzbuzoval! Bez naslouchání není mluvení ani povzbuzování!

c) Nové oči

Žalmista volá: „Otevři mi oči, ať mám na zřeteli divy ze Zákona tvého“ (Žl 119,18). Boží slovo není vůbec fádní a nezajímavé, naopak po-divuhodné: vzbuzuje údiv, úžas. Ale jak mohou naše oči vidět Boží divy, když jsou zavřené?

d) Nové srdce

„A dám vám nové srdce a do nitra vám vložím nového ducha. Odstráním z vašeho těla srdce kamenné a dám vám srdce z masa. Vložím vám do nitra svého ducha; učiním, že se budete řídit mými nařízeními, zachovávat moje řády a jednat podle nich“ (Ez 36,26-27). Jen díky novému srdci z masa (tj. citlivému, na rozdíl od toho kamenného!) můžeme přijmout a žít Boží záměry! Srdce

starého člověka je naopak „zakřivené do sebe“, do svých potřeb a plánů – a nechce přijímat plány odlišné, natož ty Boží!

☛ Toto srdce z masa se vyznačuje novou *dychtivostí* slyšet Boží podněty: „Postavím se na své strážné stanoviště, budu stát na hlásce a vyhlížet, abych seznal, co ke mně promluví“ (Hab 2,1). K vnímavému a ostražitému strážci se přirovnává prorok, který napjatě očekává Boží slovo!

Je to srdce naplněné *touhou* slyšet. „Buďme lidmi touhy, ne odporování,“ vybízí Origenes.⁴⁴ Stejnou touhu po Božím slově chce vyvolat i Ježíš v rozhovoru se Samaritánkou: „Kdybys znala, co dává Bůh, a věděla, kdo ti říká, abys mu dala pít, požádala bys ty jeho, a on by ti dal vodu živou“ (Jan 4,10). Pokračování rozhovoru prozrazuje, v čem spočívá tato živá voda: v sebezjevení Syna (v Duchu). A toto sebezjevení se děje skrze slova Boží.

e) Nové nohy

„Buďte obuti k pohotové službě evangeliu pokojem“ (Ef 6,15). Nové nohy „jsou obuté“ k pohotové službě: nekrácejí po svých cestách, ale po cestách evangelia. Nejdou „za svými vrtochy“, ale za Kristem – jediným evangelizátorem.

⁴⁴ *Commentarii in epistulam ad Romanos 7, 17.*

4. Kdo naslouchá, začíná se stávat tím, kým nebyl

Nový člověk tedy slyší Boží slovo: ano, toto určitě platí. Ale zároveň platí i něco dalšího: nový člověk dokáže přijímat Boží slovo – a v síle tohoto slova se proměňuje. Právě díky tomu slovu se proměňuje k stále zářivější novosti podle Vzkříšeného. Máme tak před sebou „začarovaný kruh“: nový člověk slyší, aby se stával novým člověkem! Tu to jednoduchou tezi potvrzuje i A. Louf: „Kdo poslouchá slovo, je na cestě trvalého obrácení.“ Jedná se tedy o „exodální naslouchání“, protože vede k exodu...

Svatý Řehoř Veliký podtrhuje tuto myšlenku: „Kdo naslouchá, začíná se stávat tím, kým nebyl, a přestává být tím, kým byl.“⁴⁵

Boží slovo vždycky plodí obrácení. Vždycky! Obrácení jako prohloubení víry, jako nové porozumění Bohu, přijetí těch nových skutků, které máme konat (srov. Ef 2,10), očištění vnitřních smyslů (srov. Žid 6; 2 Kor 3).

O této proměně z Božího slova píše i papež František v encyklice *Evangelii gaudium*: „Slovo má v sobě potenciál, který nemůžeme předvídat. Evangelium mluví o semeni, které po zasetí vyklíčí a roste samo od sebe, i když rolník spí (srov. Mk 4,26-29). Církev musí akceptovat tuto nezádržitelnou svobodu slova, které je účinné svým

---

⁴⁵ *Homiliae in Ezechielem*, 1, 10, 7.

způsobem a velmi odlišnými formami, které často unikají našim předpovědím a rozbíjejí naše schémata.“⁴⁶

Co z toho všechno vyplývá pro náš život s Božím slovem? Skoro vždycky se doporučuje krátká modlitba před čtením Bible. Nejedná se však o pouhý úkon zbožnosti, ale o nutnost. A nejedná se už vůbec „o nějakou modlitbu“, ale o nové odevzdání celé své bytosti: svých uší, očí, srdce, jazyka, smyslů... Celé mé já má být nově prostoupeno Božím Duchem, abych byl schopen vnímat jeho podněty!

Velmi pregnantně toto vše vystihl sv. Pavel: „My jsme však nepřijali ducha světa, ale Ducha, který je z Boha, abychom poznali, co nám Bůh daroval. O tom i mluvíme ne tak, jak nás naučila lidská moudrost, ale jak nás naučil Duch, a duchovní věci vykládáme slovy Ducha.

Přirozený člověk nemůže přijmout věci Božího Ducha; jsou mu bláznovstvím a nemůže je chápat, protože se dají posoudit jen Duchem.

Člověk obdařený Duchem je schopen posoudit všecko, ale sám nemůže být nikým správně posouzen.

Vždyť ‘kdo poznal mysl Páně a kdo ho bude poučovat?’ My však mysl Kristovu máme“ (1 Kor 2,12-16).

⁴⁶ *Evangelii gaudium*, č. 22.

5. Tolle et lege – Vezmi a čti

Papež František často nabádá k tomu, abychom s sebou nosili evangelium: „Proč číst Bibli? Je tak důležité přečíst si během dne jeden úryvek z evangelia! Proč? Abychom se ho naučili nazpaměť? Ne. Ale abychom našli Ježíše, protože Ježíš je přítomen právě ve svém slově, ve svém evangeliu. Pokaždé, když čtu evangelium, nacházím Krista. Zvykněte si proto denně číst jednu i maličkou pasáž z evangelia a stále s sebou noste nějaké vydání evangelia, abyste jej mohli číst.“⁴⁷

Papež dává velmi prostý, avšak zároveň účinný recept: vzít a číst. Číst tak, jak umím, a časem se to bude postupně zlepšovat a zdokonalovat. Všichni máme jednu základní zkušenost: to, co máme před očima, zpravidla ovlivňuje naše myšlenky a touhy. Vidíme televizi či počítač? Tak je zapneme. Vidíme jídlo? Tak ho vezmeme a sníme. Obdivujeme nějakou novinku u známých či v reklamě? Chceme ji mít také. Pokud ty věci nevidíme, tak na ně často nemáme ani pomyslení.

Možná že známe dramatický životní příběh sv. Augustina. Přece jen stojí za to si připomenout jeden moment z jeho procesu obrácení. Jednou se sám procházel na zahradě a uslyšel záhadný hlas: nevěděl, odkud přicházel, nikdo u něj nebyl. A ten hlas opakoval: „Tolle et lege“ – „Vezmi

---

⁴⁷ Promluva z 11. 1. 2015.

a čti.“ Augustin měl u sebe Pavlovy listy, namátkou je otevřel u těchto slov: „Ne v hýření a opilství, v nemravnosti a bezuzdnostech, ne ve sváru a závisti, nýbrž oblečte se v Pána Ježíše Krista a nevyhovujte svým sklonům, abyste nepropadali vášním“ (Řím 13,13-14).

Tato slova padla na půdu jeho srdce, pronikla až do hlubin a vyvolala revoluci: dlouho váhající filozof se konečně rozhoupal ke kroku obrácení, k odložení starého života (dosud žil „ve svobodě“, užíval si života bez zábran) a k přijetí křtu, života nového.⁴⁸

Kdyby s sebou Augustin neměl Pavlovy listy, tak by možná musel na své obrácení čekat ještě dlouho. Bůh velmi často používá obyčejné lidské prostředky a situace! Třeba v konkrétní situaci nám připomíná určitá slova Písma: ta slova, která jsme kdysi vstřebali, se v určitém okamžiku stanou „slovy života“, „šitými na míru tady a teď“.

Duchovní život si můžeme zbytečně zkomplikovat tím, že ho příliš „zduchovníme“! Tím, že nebudeme používat obyčejné lidské prostředky a dobré nápady, ale budeme čekat, že milost najednou spadne z nebe. Ano, milost padá z nebe častěji, než si myslíme, ale očekává i naši spolupráci, nastavenou dlaň. Vzpomeňme si na evangelijní příběh o rozmnožení chlebů a ryb: Ježíš si nechá nejprve přinést pár chlebů a dvě ryby!

---

48 Vyznání, VIII, 12, 29.

Proč? Copak nemohl nasytit zástupy bez tohoto „směšného příspěvku“? Mohl! Ale on chtěl opět ukázat, že chce náš podíl, naši spolupráci. Nechce jednat pro nás bez nás. Stejně tak proměnění vody ve víno na svatbě v Káně: potřeboval nechat naplnit džbány vodou. Náš čas, naše obyčejné čtení Písma, naše snaha: to je tou obyčejnou vodou, kterou on sám chce proměnit v opojné víno. Nebude-li tato voda, nebude ani víno.

6. Co by se stalo, kdyby ses k Bibli choval tak jako ke svému mobilnímu telefonu?

- Co kdybys JI nosil všude ve svých taškách a kapsách?
- Co kdyby ses pro NI vracel, pokud bys ji někde zapomněl?
- Co kdybys do NÍ nahlížel několikrát denně?
- Co kdybys přijímal JEJÍ textové zprávy?
- Co kdyby ses k NÍ choval tak, jako bys bez ní nemohl žít?
- Co kdybys JI dával jako dar svým dětem?
- Co kdybys JI používal během cestování?
- Co kdybys JI používal v naléhavých případech?
- Co kdybys JI vyměňoval, abys sehnal nejnovější verzi?
- Co kdybys ...?
... to je něco, co tě snad nutí říci: „Kde je moje Bible?“

Na rozdíl od mobilního telefonu se nikdy nemusíš obávat přerušení spojení, navíc máš neomezený tarif – Pán Ježíš Kristus za tebe již účet zaplatil.⁴⁹

Někteří z nás namítnou: Je přece velký rozdíl mezi mobilem a Biblií! Mobil slouží „pro zábavu“, Bible je naopak „vážnou věcí“, vyžadující soustředění. Svým způsobem lze tuto námitku považovat za oprávněnou, avšak vyslechněme si slova sv. Ambrože: „Proč nevěnovat čtení Písma ten volný čas, který máme po práci? Proč nenavštěvovat ještě jednou Krista, nemluvit s ním, nenaslouchat mu? Mluvíme s ním, když se k němu modlíme; nasloucháme mu, když čteme spisy inspirované Bohem.“⁵⁰ Tato Ambrožova výzva se stává o to provokativnější, když si uvědomíme, že milánský biskup doporučuje setkání s Písmem ve chvílích volna po práci čili v době, kdy člověk není úplně svěží! Z toho pro nás vyplývá nevšední povzbuzení: sv. Ambrož nevnímal Písmo jako záťaž, nudné břemeno, nýbrž jako osvěžení! Oázu!

A nemusíme až tak daleko ke světcům, stačí se podívat na prostý a nevýjimečný život mnoha křesťanů, mladých i starších, svobodných i žijících v manželství, kteří dokážou najít čas, aby se obcerstili Božím slovem. Víckrát jsem si ověřil, že největší problém s Božím slovem (a s modlit-

49 Převzato ze záložky, kterou vydaly Paulínky – s jejich laskavým svolením.

50 *De officiis* I, 88.

bou vůbec) nespočívá v nedostatku času, ale v nedostatku chuti, vnitřní touhy. Pokud máme touhu, máme i čas: koneckonců každý z nás si najde čas na to, co považuje za důležité. Vezměme si například obyčejné sledování Facebooku nebo sms či e-mailů: kolikrát denně se podíváme na mobil či počítač, abychom zjistili, co je tam nového?

7. Malý test: jak čteš Bibli?

Je dobré číst Písmo tak často jako mobil, ale ne se stejnou roztržitostí! Nemohu ho číst jako zprávy na internetu nebo status na Facebooku... Následující malý test mi pomůže zjistit, jaký je můj přístup k Bibli.⁵¹

Jako zajíc v bajce Želva a zajíc

Stejně jako si zajíc myslel, že má vítězství nad želvou v kapse a že nemá kam spěchat, tak i ty si myslíš, že můžeš odložit Bibli na později a stejně ti nic neuteče!

Jako ukolébavku

Písmo tě pokaždé uspí a nedostaneš se dál než k dvacátému verši. Možná že čteš Bibli „jako s autopilotem“ a na konci ani nevíš, o čem byla řeč.

⁵¹ Mírně upraveno podle „Náctiletí. Studijní materiály“, 2/2010.

Jako kapitán Achab

Jako se kapitán Achab snažil ulovit svou velrybu Moby Dicka tak dychtivě, že všechno ostatní šlo stranou, tak i ty hledáš v Bibli to, co tam vidět chceš: co na tom, že pointa je někde jinde.

Jako Jack Sprat

V angličtině se říká tento rým: „Jack Sprat could eat no fat“ – „*Jack Sprat nemohl jíst tuk*“. Možná že stejně jako Jack nemůžeš strávit tučná místa v Písmu, tak si vybíráš jen místa lehce stravitelná a líbivá (třeba o lásce).

Jako liška v bajce Liška a hrozny

Ezop ve své bajce popisuje, jak liška skáče po hroznech vína, ale když vidí, že na ně nedosáhne, odejde s tím, že asi stejně byly kyselé. Možná i ty jsi nakonec odložil Bibli s kyselým obličejem, že tam není nic dobrého pro tvůj život.

Jako Popelka

Drobný střevíček změnil Popelku z chudé dívčinky v elegantní dámu, ale jen na krátký čas. Pokud k Bibli přistupuješ jako Popelka, mění tě jen povrchně a na kratičký čas.

Jako Jack v příběhu o Jackovi a fazolích

Jack prodal všechno, co měl, aby získal pár fazolí. Lidé okolo něj nepoznali hodnotu fazolí, ale nikdo také nedokázal fazole přinutit přestat růst.

Fazole rostly a rostly až do nebe a přinesly Jackovi a jeho rodině bohatství. A takhle to je i s několika „fazolemi“ Božího slova: budou růst a růst, až budou přetékat z tvého života a obohacovat další lidi kolem tebe!

8. Jak se nestát bibliodyslektikem

Dnešní člověk neumí číst. Většinou. Možná se teď ozve protestní hlas: „Cože? Však číst umím a umíme... všichni!“ Mnozí odborníci ovšem tvrdí, že současná generace neumí číst: přemíra informací bombardujících ze všech stran vede k roztržitosti a nepozornosti. Zaznívá tolik slov, často prázdných, že už nejsme s to vnímat jejich obsah. A nová informace vytlačí informaci o pár minut starší.

Potýkáme se s celkovou roztržitostí života, jež vede k disonanci (nesouladu) a diskrepanci (rozporu)... prostě k dis- nebo dys-! A není divu, že někdy podléháme bibliodyslexii, tj. že nám oči na stránkách Bible různě přelétají ze strany na stranu, mezi slovy a řádky. A snad právě s Biblií v ruce se můžeme nově učit tomu těžkému umění *číst*: ne rychle a nedbale, ale pozorně.

Dobře číst neznamena přelétnout text, znamená to spíš vstřebat, nasávat (samozřejmě kvalitní stravu!). Měl bych tuto zlatou radu, kterou nám kdysi na studiích v Římě předal zkušený profesor, odborník na Janovy spisy: „Chcete-li dobrý

komentář k textu, přečtěte si nejprve daný text. Chcete-li ještě lepší komentář, přečtěte si ten text podruhé. A pokud chcete ještě lepší, tak potřetí!“ Jednoduchá, přitom úžasná rada! Zkusme to a objevíme, že z textu vyčteme mnohé my sami: ano, mnohé z toho, co bychom objevili v komentářích (jistě, v komentářích najdeme také další poznatky, proto jsou i tyto učené knihy potřebné).

K pozorné četbě mi pomohou jednoduché otázky:

1) Co?

O co tu jde? Jaká je hlavní myšlenka úryvku? Tato otázka není tak banální, jak se na první pohled jeví. Někdy budeme hledat hlavní myšlenku hor-ko těžko (třeba u sv. Pavla, který často poněkud živelně přechází k různým tématům). Určitě bychom měli věnovat větší pozornost *úvodu* nebo *závěru* textu: tyto dvě exponované části někdy obsahují klíč k porozumění.⁵²

Dále musíme rozlišovat aspoň základní *literární druhy a žánry*: básnický text promlouvá jinak než prozaický. Nebo u podobenství je třeba hledat hlavní myšlenku a neztrácet zbytečně čas hloubáním nad skrytým významem různých detailů: detaily příběhu totiž mohou, ale nemusejí mít hlubší význam!

52 Tak často u podobenství, např. Lk 18,9: „O těch, kteří si na sobě zakládali, že jsou spravedliví, a ostatními pohrdali, řekl toto podobenství.“

Konečně se nesmí opomenout *kontext*: je téměř těžkým hříchem ho vynechat! Kontextem rozumíme především to, co bezprostředně předchází a následuje. Pak i daná biblická kniha, v které se nachází zvolený text. Samozřejmě že kontextem je i samotná Bible.

Z toho nám pak vyplývá jedno velmi oblíbené pravidlo výkladu u církevních otců: vykládat Písmo Písmem.⁵³ K vysvětlení tohoto pravidla si Origenes pomáhá působivým obrazem klíčů a zavřených pokojů: „Celek Písma, které je božsky vdechnuté, se kvůli temnotě, která v něm je, podobá množství zamčených pokojů uvnitř jednoho a téhož domu. Blízko každého pokoje je umístěn klíč, ovšem nesprávný; klíče jsou pak rozptýleny po různých pokojích, aniž by jeden jediný odpovídal pokojíku, vedle něhož je položen. Je to nesmírná námaha najít klíče a utřídit je tak, aby se jimi mohly pokoje otevřít. Z toho plyne, že i Písma, která jsou temná, můžeme pochopit jedině tak, že jedny použijeme jako východisko pro pochopení druhých. Vždyť Písma mají svá pravidla výkladu roztroušena v sobě.“⁵⁴

Z toho plyne jedno pravidlo užitečné pro výklad těžších biblických pasáží: temné místo se má vyložit s pomocí jasného. Například kletby v žalmech musíme vnímat v kontextu celé Bible

---

53 Další relevantní místa najdeme například v odkazech pod čarou.

54 ORIGENES, *Philocalia*, 2, 2-3.

jako něco přiměřeného pro starozákonního člověka, ale nepřijatelného pro člověka v Kristu, který zná odpuštění a lásku k nepřítelům. Skutečným nepřítelem není nikdy „ten druhý“, ale „ten Zlý“. Proto církevní otcové dávali duchovní charakter nepřítelům žalmisty a tyto modlitby proti nepříteli aplikovali ve vztahu ke Zlému.

2) Kdo?

Kdo vystupuje? Komu jsou slova adresována? Například Ježíšova slova „Jdi a prodej všechno, co máš“ nejsou určena zástupům, ale konkrétním jednotlivcům.

3) Kdy a kde?

Kdy a kde se to odehrává? Například Matoušova horská řeč (viz Mt 5 – 7) se nachází na začátku Ježíšova veřejného působení, aby udala základní tón jeho hlásání. A Ježíš pronáší tuto řeč *na hoře*, aby se představil jako *nový Mojžíš*, který na hoře přijal Boží slova.

4) Proč?

Proč se toto říká právě zde, v této situaci? Jak navazuje na předchozí úryvek? Jaká je funkce daného textu v kontextu, tj. co specifického přináší v rámci kontextu? Například na začátku první Ježíšovy řeči u Matouše máme blahoslavenství: „Šťastní chudí v duchu, milosrdní, tvůrci pokoje ...“ (srov. Mt 5,3n.). Na začátku každého blahoslavenství je

vždycky predikát „šťastní“: tím se podtrhuje, že Ježíš přichází především jako dárce štěstí, radosti, tj. evangelia, ne jako „učitel nové etiky“.

Na závěr jednu podnětnou zkušenost: jistý mnich-biblista prozradil, že po opakovaném přečtení zvoleného textu zavře Bibli a snaží se napsat to, co si zapamatoval. Nestálo by za to zkusit něco takového? Aspoň občas? Třeba s hrůzou zjistíme, že si nepamatujeme vůbec nic, protože čtení proběhlo „s autopilotem“. Aneb pro minimalisty: na konci modlitby s Písmem si odnést nějakou myšlenku do života. A pro maximalisty: pouštní otcové se běžně učili Písmo nazpaměť. Zakladatel sv. Pachomius dokonce považoval za standardní, že mniši v jeho komunitách znají nazpaměť celý Nový zákon a žaltář! Kdo z nás by to dnes zvládl?

9. Jít za verš

Francouzsko-židovský filozof Emmanuel Lévinas vymyslel zajímavý výraz „jít za verš“. A v podobném smyslu současný italský biblista Vittorio Fusco použil slovní spojení „Za podobenstvím“ jako název studie o podobenstvích. Nejedná se o nic nového: už od počátku se křesťané snažili objevit „ducha“ biblických textů – a neustrnout na liteře. Tento postup je však svým způsobem ne-

bezpečný, protože může dát volný průchod fantazírování a bezbřehým „duchovním výkladům“, které nemají nic společného s textem, natož s kontextem. Proto je třeba důrazně připomenout zásady vyslovené v předchozí kapitole: pozorně si všimnout litery, tj. textu. A brát v potaz kontext. Takže vycházet důsledně z textu a kontextu: jinak velmi vážně hrozí bezduché spiritualizování!

Na druhou stranu zůstat „pouze na povrchu“, u litery textu, je zrovna tak velmi nebezpečné: a toto hrozí jak ve Starém, tak v Novém zákoně! Učitel církve sv. Tomáš Akvinský napsal, že bez milosti je mrtvý i Nový zákon: „I pro pochopení evangelia potřebujeme Ducha, jinak zůstává literou, která zabíjí.“⁵⁵ Platnost tohoto axiomu vidíme v samotných evangeliích, kde Ježíšovo učení a jednání je často pohoršením a kamenem úrazu (např. pro farizeje). Bez Ducha a ducha je evangelium mrtvou literou...

Co se má hledat „za rouškou litery“?

1) Láska

Svatý Augustin několikrát poznamenal, že se na každé stránce Bible fakticky objevuje jediné slovo – „láska“: Bůh je láska a tento Bůh chce proměnit každého v lásku. „V tom, čemu rozumíš v Písmu, je láska zjevná; v tom, čemu nerozumíš, je láska skrytá.“⁵⁶ Jistě, toto platí, ale jak najít tuto lásku

55 *Summa Theologica*, I-II, q. 106, a. 2.

56 AUGUSTIN, *Sermo* 350, 2.

ve starozákonních textech o válkách? V rodokmenech? Opět ve světle kontextu: i tyto pasáže (ve světle celkového kontextu Bible!) vypovídají o velké lásce k vyvolenému národu, k jednotlivcům. Posléze o „radikální nelásce“ k nepřátelům Božího lidu – a ve Starém zákoně je zlo ztotožňováno s konkrétními lidmi-nepřáteli. Až v Novém zákoně bude možné odlišovat zlo od člověka-hříšníka. Takže ve světle Nového zákona můžeme tvrdit, že Bůh nechoval „nenávist“ vůči nepřátelům Izraele (a vůči samotnému Izraeli, když selhával, jako například na poušti po vyvedení z Egypta, v zemi zaslíbené pak modloslužbou...): tento svatý Hospodin nesnášel jejich hřích, protože byl vždycky proti nim samotným.

2) Boží srdce

Svatý Řehoř Veliký zanechal tuto radu: „Poznej Boží srdce v Božích slovech.“⁵⁷ Jinými slovy: poznej, jaký Bůh je, jaký je jeho charakter, jeho vztah k tobě a k člověku.

3) Starý zákon v Novém a Nový ve Starém

Od sv. Augustina máme další bystrý postřeh: „Nový zákon je skrytý ve Starém, Starý je zjevný v Novém.“ Máme potíže se Starým zákonem? Kdykoliv budeme mít určitý starozákonní text, zkusme ho promyslet ve světle Nového zákona

⁵⁷ *Epistula* 31, 54.

(Krista). A naopak: u novozákonního textu uvažujeme, jak se v něm promítá Starý zákon.

4) Kristus

Krista nemusíme hledat pouze v evangeliích, ve Skutcích apoštolů a v Pavlových listech – můžeme ho nacházet už ve Starém zákoně, třeba v předobrazech: v obětovaném Izákovi, ve spravedlivém praotci Josefovi prodaném do otroctví, ve vůdci a učiteli Mojžíšovi, v žalmistech pronásledovaných nepřáteli...

Slavné Jeronýmovo „Neznalost Písma je neznalost Krista“⁵⁸ se má opět vztáhnout na celé Písmo, ne pouze na evangelia! Bůh totiž řekl jedno slovo, správněji Slovo – a toto Slovo promlouvá k nám skrze mnohá slova Starého i Nového zákona!

10. Vystavovat se...

Asi známe adoraci před vystavenou eucharistií: je dobré a krásné trávit čas před vystaveným Kristem, ale úplné a dokonalé to bude tehdy, až nebudeme vystavovat pouze eucharistického Krista, ale i sebe. Ano, při výstavu mohu vystavit sebe vystavenému Kristu. Vystavit mu své srdce, vztahy, zranění, pocity, vzpomínky, plány – sebe celého. Ale copak Kristus nezná můj život? Zná, ale žádá od

---

58 *Commentarii in Isaiam*, Prologus.

každého onen krok důvěry, kdy mu výslovně ukážeme a otevřeme všechny rozměry své existence.

Jistý kněz kdysi použil obraz „opalování se“: vystavování se eucharistii je něco podobného jako opalování se na pláži, kde se vystavují slunečním paprskům. Jejich teplo nechávám proudit pod kůži, až do morku kostí. Stejně tak se mohu opalovat před Kristem, mohu nechat dopadnout jeho uzdravující paprsky na celou svou bytost, až do morku kostí, do hlubin svého nitra.

A nemůžeme dělat něco analogického s Božím slovem? Vystavovat se záři Božích slov, vystavovat svůj život, své jednání, myšlenky a dovolit, aby tyto paprsky sestoupily do nejhlubšího nitra, a tak rozsoudily naše pocity a tužby (srov. Žid 4,12-13)? Oddělily pšenici dobrých myšlenek od plev špatných přání a tužeb?

11. Akce a reakce

Vystavuji se tedy Božím slovům, a jakmile (mě) něco silněji zasáhne, stačí zůstat s těmi slovy a opakovat si je. Duchovní autoři často pro to používají zvláštní sloveso: přežvykovat. Tak jako kráva pomalu přežvykuje trávu, stejně tak i já mám pomalu rozžvýkat Boží slovo jeho opakováním a přemýšlením (o něm).

Jak poznám, že už nemusím přežvykovat, ale že mám číst dál?

Jednoduše: jakmile už nic nenacházím, pokračuji v četbě.

Přežvykování mě skoro automaticky přivede k odpovědi. Například: mluví to slovo o tom, co mi Bůh dal? Pak poděkuji. Mluví o tom, jak mám jednat? Budu prosit o sílu k tomuto novému stylu života. Mluví o Boží velikosti, o jeho milosrdenství? Budu chválit. Usvědčuje mě ten text ze špatného chování? Budu prosit za odpuštění a za změnu života.

Tato forma představuje nejjednodušší podobu modlitby nad Písmem: čtu a odpovídám, pak opět čtu dál a... reaguji na to. Tuto jednoduchou formu lectio divina předkládají Origenes, Ambrož. Vidíme tedy, jak se čtení Bible stalo autentickou modlitbou: nejprve poslouchám Boha, pak odpovídám a reaguji na jeho slova. Modlitba se konečně stává dialogem! Není už pouhým monologem, jak tomu naopak bývá!

Potřebujeme číst Bibli, aby naše modlitba nezůstala monologem, ale stala se dialogem: pokud nebudu číst Boží slovo, jak mohu odpovídat? Jak se moje modlitba stane skutečným rozhovorem, dialogem? Nebude odsouzena k pouhé samomluvě?

Pomocí této modlitby nad Písmem se postupně slaďuji s Bohem... Dostávám se do kontaktu s ním, abych s ním mohl být on-line, na jeho vlně.

Vyjádřeno slovy bl. Alžběty od Trojice: „Se svým srdcem na jeho srdci.“⁵⁹

12. Vezměte a jezte

Tato slova známe důvěrně z každé mše: „Vezměte a jezte...“ A víme, že eucharistie má mnoho společného s Božím slovem. Proto platí, že i Boží slovo je třeba vzít a jíst! Proto máme vzít tuto knihu do ruky („vezmi a čti“ – „tolle et lege“). Pokud nevezmeme, tak nemůžeme ani jíst.

Co znamená jíst Boží slovo? Nejprve si ujasněme, co znamená prostý úkon „jíst“: znamená přijmout něco do sebe, do svých „útrob“. A stejně tak můžeme zacházet i s Božím slovem: přijmout ho do emocí, vzpomínek, plánů, myšlenek, vztahů, tužeb, svědomí. Zkrátka do všeho, co jsme a co máme. Tato fáze je důležitější než ta předchozí: je dobré Písmo číst a ještě lepší o něm přemýšlet. Klíčové je však vzít toto slovo do svého nitra, „pozřít ho“.

Už dávno mnozí duchovní autoři používali obrat „jíst Boží slovo“. Přitom se inspirovali dvěma biblickými pasážemi:

1) Ezechiel 3,1-4

„(Hospodin) mi řekl: ‘Lidský synu, sněz, co máš před sebou, sněz tento svitek a jdi, mluv k izrael-

⁵⁹ B. ELISABETTA DELLA TRINITÀ: „Note intime 13“; in L. Borriello (ed.): *Opere complete*, Milano 2008, s. 775.

skému domu.' Otevřel jsem tedy ústa a on mi dal ten svitek sníst. Řekl mi: 'Lidský synu, nakrm své břicho a naplň své útroby tímto svitkem, který ti dávám.' Snědl jsem jej a byl mi v ústech sladký jako med" (Ez 3,1-3).

Očividně nejde ani tak o spolknutí svitku jako o celostní přijetí Božího slova (na svitku), jak je zjevné i z následujícího verše 4: „Lidský synu, nyní jdi k izraelskému domu a mluv k nim mými slovy.“

2) Zjevení 10,8-11

„Hlas, který jsem slyšel z nebe, opět ke mně promluvil: 'Jdi, vezmi tu otevřenou knihu z ruky anděla, který stojí na moři i na zemi.' Přistoupil jsem tedy k tomu andělu a požádal ho, aby mi tu knihu dal. Řekl mi: 'Vezmi ji a sněz; v žaludku ti zhořkne, ačkoli v tvých ústech bude sladká jako med.' Vzal jsem tu knihu z ruky anděla a snědl ji; v mých ústech byla sladká jako med, ale když jsem ji pozřel, zhořkla mi v žaludku. Tehdy jsem slyšel: 'Je třeba, abys znovu prorokoval proti mnoha národům, kmenům, jazykům i králům.'“

V mnohém se tento text podobá tomu předchozímu, avšak s jednou nápadnou odlišností: svitek je tentokrát sladký a zároveň hořký – sladký, protože obsahuje slova o Božím vítězství, hořký, protože zahrnuje proroctví o utrpeních a válkách.

Těmito texty se inspiroval i sv. Jan Pavel II.: „Vezměme do svých rukou tuto knihu! Přijměme ji od Pána, který nám ji neustále nabízí prostřed-

nictvím církve (srov. Zj 10,8). Spolkněme ji (srov. Zj 10,9), aby se stala životem našeho života. Vy-
chutnávejme ji až do dna: bude nás to stát náma-
hu, ale dodá nám to radost, protože je sladká jako
med (srov. Zj 10,9-10), budeme naplněni nadějí
a schopni ji předávat každému muži a ženě, s ni-
miž se na své cestě setkáme.“⁶⁰

Téma, že máme „jíst Boží slovo“, znali a pro-
hlubovali mnozí duchovní autoři jako Origenes,
sv. Jeroným a sv. Ambrož. Právě posledně jmeno-
vaný zanechal několik textů prodchnutých svou
osobní zkušeností: „Obstarejme své mysli tento
pokrm, který po rozdrčení a rozemletí dlouhou
meditací dá sílu lidskému srdci tak jako nebeská
mana: tento pokrm jsme nedostali už rozdrčený
a rozemletý, bez námahy. Proto je nutné rozdrtit
a rozemlít slova nebeských Písem, s nasazením
celé duše a celého srdce, aby se lymfa tohoto du-
chovního pokrmu rozšířila do všech žil duše.“⁶¹

A v jiném jeho spisu najdeme tuto pasáž pro-
sáknutou vášnivou láskou ke Kristu skrytému
v Písmu:

„Pij především Starý zákon, abys pil také No-
vý. Pokud nebudeš pít první, nebudeš schopný
pít ten druhý. Pij ten první, abys zmírnil žízeň,
pij ten druhý, abys dosáhl nasycení... Pán Ježíš
nechal vytrysknout vodu ze skály a všichni se
napili (srov. Ex 17,6; 1 Kor 10,4). Ti, kteří ji pili

⁶⁰ *Ecclesia in Europa*, 65.

⁶¹ *De Cain et Abel*, II, 6, 22.

v předobrazu (tj. ve Starém zákoně), byli naplněni; ti, kteří ji pili v pravdě (tj. v Novém zákoně), byli opojeni.

Dobré je to opojení, které vlévá radost a nepůsobí bloudění! Dobré je to opojení, které upevňuje kroky střízlivé mysli! Dobré je to opojení, které zúrodňuje půdu věčného života nám darovaného! Pij tedy tento kalich, o kterém prorok řekl: 'Jak je nádherný tvůj kalich, který dává opojení'⁶² (Žl 23,5) ...

Pij z obou kalichů, ze Starého i Nového zákona, protože v obou piješ Krista. Pij Krista, který je vinnou révou (srov. Jan 15,1.5); pij Krista, který je skálou, z které prýštila voda (srov. Ex 17,4-6); pij Krista, který je pramenem života (srov. Žl 35,10); pij Krista, který je řekou zúrodňující Boží město (srov. Žl 45,5); pij Krista, který je pokojem (srov. Ef 2,14); pij Krista, z jehož nitra prýští řeky vody živé (srov. Jan 7,38); pij Krista, abys pil tu krev, kterou jsi byl vykoupen (srov. Zj 5,9); pij Krista, abys pil jeho slova! Jeho slovo je Starý zákon, jeho slovo je Zákon nový. Svaté Písmo pijeme, Svaté Písmo jíme, když šťáva věčného slova sestupuje do žil mysli a do síly ducha, a tak se naplňuje 'nejen chlebem živ je člověk, ale každým slovem Božím' (Lk 4,4).⁶³

62 Svatý Ambrož vychází z odlišného znění Bible, z latinského textu, jehož předlohou je řecká Septuaginta: „Tvůj kalich opojuje jako nejlepší víno.“

63 *Enarrationes in Psalmos* 1, 33.

Jako u každého jídla vnímáme chuť a lahodnost, podobně se to děje i u Božího slova: „Dobré pastviny jsou slova nebeských Písem, na kterých se paseme při každodenním čtení, na kterých nacházíme obživu a občerstvení, když ochutnáváme text nebo ho přežvykujeme znovu a znovu poté, co jsme ho vychutnávali na svém patru.“⁶⁴

Jíst Boží slovo znamená zakoušet, jak je toto slovo dobré a lahodné (srov. Žid 6,5). Znamená okoušet a vidět, jak je Hospodin dobrý (srov. Žl 33,9). Chutí Písma je přitom samotný Kristus,⁶⁵ jehož poznáváme a přijímáme ve slovech. To je to zakoušení, jež vzkříšený Ježíš daroval emauzským učedníkům, když v nich zažehl oheň při odhalování smyslu Písma (srov. Lk 24,32). Toto zakoušení je vlastně „*intellectus amoris*“, porozumění lásky, nebo (opět podle slov Viléma ze Saint-Thierry) „*sapor amandi*“, chuť milování.⁶⁶

Tím, že otevírám celou svou bytost Božímu slovu, se vydávám Boží lásce a zakouším, jak krásné je milovat tohoto Boha a jeho slovo.

64 AMBROŽ, *Enarrationes in Psalmos* 118, 14, 2.

65 VILÉM ZE SAINT-THIERRY, *Natura et dignitas amoris*, 35.37.

66 *Speculum Fidei*, 76.

13. Ať se mi stane podle tvého slova

V našich životech ...

Boží slovo chce proniknout celého člověka, myšlenky, city, vůli, vztahy... Toto slovo má prosáknout naši bytost natolik, že se staneme živým Božím slovem. Podobně to platí o eucharistii: „Stáváme se tím, co přijímáme“ (sv. Lev Veliký).⁶⁷ Můžeme se tedy stávat živým listem napsaným Božím Duchem: „Vy jste listem Kristovým, vzniklým z naší služby a napsaným ne inkoustem, nýbrž Duchem Boha živého, ne na kamenných deskách, nýbrž na živých deskách lidských srdcí“ (2 Kor 3,3).

Obraz listu evokuje slova Origenova, který při výkladu zvěstování Páně vkládá tato slova do úst Mariiných: „Jsem tabulkou, Pán ať do mě запиše to, co chce.“⁶⁸ Origenes přirovnává Marii k voskové tabulce používané právě v jeho době. Vosk, velmi tvárný, se skvěle hodil k zapisování. A stejně tak tvárné a přizpůsobivé má být naše srdce. Ve stejném smyslu sv. Jan Zlatoústý nabádá: „Písmo nám nebylo dáno proto, abychom ho uchovávali pouze napsané v knihách, ale abychom ho vytesávali do srdce... Zákon byl dán na počátku... zapsaný na deskách našeho srdce. Toto říkám ne proto, abych zakázal kupovat knihy, naopak toto vychvaluji: chtěl bych však, aby litera a smysl Pí-

⁶⁷ *Sermo* 63, 7.

⁶⁸ *Homiliae in Lucam*, fragment 18.

sem byly vtisknuty do duše takovým způsobem, aby se tak skrze ně očišťovala.“⁶⁹

Poslechněme si k tomu velmi osobní svědectví známého mnicha Matty el-Meskina:

„Když čteš Bibli jako osobní Boží poselství pro tebe, slova nacházejí cestu do hlubin tvého vědomí a duchovní citlivosti. Čteš s duchovní vnímavostí, tvoje srdce je otevřené, přijímající a připravené k poslušnosti a radosti. Jako živé a odlišené otisky prstů Boží vůle a zalíbení přinesou, zformují a vtisknou svůj božský, efektivní účinek. Odpovědí je oživení mrtvého vědomí. Slzy tryskají, když slova utěšují vůli a vědomí. To proměňuje duši, aby byla ještě víc podle Boží vůle a zalíbení. To podněcuje člověka k vděčnosti, zatímco dělá kroky k Bohu ve světle jeho slova.“⁷⁰

... jako v životě Panny Marie

Matka Boží nás učí, jak přijímat Boží slovo „celým tělem“: nejen že uchovávala všechna ta slova Boží tím, že o nich rozjímala (srov. Lk 2,19)... Ona šla ještě dál! V ní se metafora spolknutého svitku stala i hmatatelnou realitou: Slovo zcela konkrétně naplnilo její nitro, „její útroby“.⁷¹

⁶⁹ In Joannem 32, 16.

⁷⁰ SPIRITUALITÉ ORTODOXE: *Vie de prière* [online]: c2012 [updated 12. 8. 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.spiritualite-orthodoxe.net/vie-de-priere/index.php/matta-el-meskeen-orthodox-teachings/how-to-read-the-bible-matta-el-meskeen>

⁷¹ R. CANTALAMESSA, *Tvé slovo mi dává život*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2010, s. 92.

Svatý Bernard podtrhuje tento realismus vtělení Slova a takto komentuje Mariino přitakání při zvěstování: „Ať se mi stane podle tvého slova. Slovo, které bylo na počátku u Boha, ať se stane tělem z mého těla, podle tvého slova. Ať se stane ve mně Slovem, ne jako slovo, které hned po vyslovení pomine: po početí ať zůstane, oděné tělem, ne vzduchem. *Ať se stane ve mně toto Slovo* ne pouze slyšitelné ušima, ale také viditelné očima, dotknutelné rukama, nositelné v náruči. Ať není slovem napsaným, němým, ale vtěleným a živým... v moci Ducha Svatého... žádám, aby se ve mně toto Slovo stalo také v mém lůně. Nebudu spokojená, když bude pouze zvěstováno a vyhlášováno, ani když bude vyjadřováno v obrazech nebo snech; ale ať je v tichosti vdechnuto, osobně vtěleno, tělesně zvnitřněno.“⁷²

Jako Panna Maria dávám tedy všechno, aby bylo proměněno a prozářeno – abych se tak proměnil jako Ježíš na hoře Proměnění. Dávám celé své tělo a nitro všanc tomu, který se mi vydal a vydává všanc, a tak se proměňuji podle jeho obrazu.

14. Jděte ve jménu Páně

Čas se Slovem nekončí tím, že skončí čas modlitby nad slovem! Tak jako na konci mše slyšíme:

⁷² *Super Missus est*, IV, 11.

„Jděte ve jménu Páně“, stejně tak i na konci této modlitby přijímám identickou výzvu. Bůh chce zůstat v mém obyčejném životě, chce formovat mé smýšlení, jednání, reakce. A pokud modlitba nad Písmem nemá žádný vliv na všednodenní život, tak něco nefunguje správně! Žiji v duchovní schizofrenii, což nutně povede k tomu, že za čas opustím modlitbu a Písmo, protože pro mě nemají praktický význam. Mnozí z nás opustili Boží slovo právě proto, že toto slovo nemělo „moc nad našimi životy“: zůstalo pouhým objektem zájmu a přemýšlení. Ale Boží slovo chce víc! Chce prosáknout všechny oblasti našich životů! „Všechno, cokoliv mluvíte nebo děláte, čiňte ve jménu Pána Ježíše“ (Kol 3,17): máme prožívat všechno v jeho jménu, tj. v jeho duchu, v jeho slově.

Jít ve jménu Páně znamená jít v jeho slově: s jeho slovem v chudých jeslích vlastního srdce. Nenaložíme si však břemeno, které nemůžeme unést? Jak žít postupně všechna Boží slova? Jak je naplňovat? Naštěstí ne všechna Boží slova se mají proměnit v konkrétní skutek. Mnohá z nich chtějí prostě a jen povzbudit, posílit v důvěře a lásce. Takže: jen některá slova Boží proměním v čin (např. slovo o odpuštění, dávání chudým), ale rozhodně vždycky si mohu uložit určité slovo do pokladnice srdce. A vracet se k tomu během dne, např. cestou do školy či do práce. A protože Boží slovo má skutečně moc, bude mě proměňovat, i když si toho nebudu vědom: „S královstvím

Božím je to tak, jako když člověk vhodí semeno do země; ať spí či bdí, v noci i ve dne, semeno vzchází a roste, on ani neví jak“ (Mk 4,26-27).

A navíc: snadno se pak stane, že v rozhovoru najednou „vyprýští“ z mých úst určité slovo povzbuzení pro druhého, protože „ústa mluví, čím srdce přetéká“ (Lk 6,45).

Život z Božího slova bude zpětně ovlivňovat můj vztah k Písmu: život plodí nové porozumění! „Boží slova rostou zároveň se čtenářem: každý je totiž chápe o to plněji, oč jim věnuje větší pozornost... protože v Božím slově najdeš o to větší prospěch, oč větší bude tvůj pokrok ve vztahu k němu.“⁷³ Božímu slovu skutečně rozumíme pouze tehdy, když ho začínáme uskutečňovat,⁷⁴ tj. když se stává tělem v našich tělesných prožitcích, starostech, prostě v celém životě.

A podle čeho rozpoznat „pokrok ve vztahu k Božímu slovu“, jinými slovy, že ho žijeme? Odpověď nám dává velký učitel sv. Augustin: „Kdokoliv si myslí, že porozuměl božskému Písmu nebo jeho části, ale takové porozumění ho přitom nevede k budování dvojí lásky k Bohu a k bližnímu, tak ve skutečnosti ještě nepochopil.“⁷⁵ Vždyť v Božím světě platí tento jednoduchý axiom: „Lás-

73 ŘEHOŘ VELIKÝ, *Homiliae in Ezechielem* 1, 7, 8.

74 Tamtéž 1, 10, 31.

75 *De doctrina christiana* 1, 36, 4. Celé Písmo bylo napsáno, aby člověk pochopil, že ho Bůh miluje, a když to pochopí, aby k němu zahořel láskou (srov. Augustin, *De catechizandis rudibus*, 1, 8).

ka k Bohu je samotným poznáním. Mírou poznání je míra lásky a mírou lásky je míra poznání.“⁷⁶ Řečeno jinak: čím víc se budu odevzdávat Bohu (a jeho slovům), tím víc budu rozumět. A toto hlubší porozumění mě povede k nové vydanosti... A tak se nakonec ocitáme v kruhu, nebo spíš ve spirále, která nikdy nekončí.

---

76 VILÉM ZE SAINT-THIERRY, *Expositio in Canticum*, 64.

III.
Desatero
nejčastějších problémů
na cestě s Božím slovem

1. Nemám čas...

Tato námitka patří k nejčastějším: v současné době nikdo nemá čas, počínaje školáky a konče důchodci. A pokud žiji s pocitem, že právě já čas mám, tak jsem asi „trochu divný“ a mimo realitu!

Avšak – každý z nás má čas na to, co považuje za důležité. Takže námitka, že nemám čas číst Písmo (a modlit se nad ním), se dá převést na jinou: Písmo pro mě nemá význam.

Námitka „nemám čas“ se objevuje v dějinách pořád a znovu. Už sv. Jan Zlatoústý se s tím potýkal u svých věřících: „Slyším někdy lidi říkat: ‘Proč já bych měl číst Bibli? To ať dělají ti, kdo jsou v klášteře.’ Já vám ale říkám: Bibli potřebujete více vy než mniši! To vy žijete mimo klášterní zdi v plné vřavě světa. To vy jste neustále vystaveni novým zápasům, bojům a ranám. Například manželka tě dráždí, syn zarmucuje... nepřítel připravuje úklady proti tobě, přítel ti závidí, soused je drzý, spolubojovník tě sráží k zemi. Nebo možná, jak se často děje, soudce nám vyhrožuje, chudoba působí bolest, ztráta majetku přináší problémy, prosperita vede k pýše, neštěstí strhává dolů. Kolem nás na všech stranách je mnoho důvodů a příležitostí k hněvu, ustaranosti, skleslosti, smutku, marnivosti nebo pýše. Ze všech stran jsou na nás namířeny zbraně, proto neustále potřebujeme plnou zbroj Písma.

Mnozí mi řeknou: ‘A obchodování... a práce?’ Pěkná výmluva, opravdu! Vy se bavíte s přáteli...

chodíte na zábavy... díváte se na sportovní utkání... Co tedy? Když se jedná o duchovní život, tak si myslíte, že to nemá žádný význam?“⁷⁷

2. Nevím, odkud začít

Na to je nejlepší rada: nějak začít a jít – cestou se vychytají chyby. Mnohým se osvědčilo číst biblické texty ze mše příslušného dne nebo následující neděle. Tyto texty mají tu výhodu, že jsou relativně srozumitelné a obsažné, tj. použitelné pro náš život (na rozdíl třeba od těžších starozákonních textů s rodokmeny či liturgickými předpisy). Navíc pokud budeme pracovat s těmito texty, budeme nesení vědomím, že nejsme sami, protože nad nimi spolu s námi prodlévá celá církev po celém světě.

Samozřejmě se nabízí i jiná cesta, a to číst na pokračování určitou vybranou knihu. To však předpokládá větší trpělivost a houževnatost. K tomuto podnětu bych rád uvedl svědectví od jedné paní: „Před časem jsem dostala ten dar, že jsem přečetla celou Bibli, slovo od slova, tak, jak je svázána, od Genesis po Zjevení. Přečetla jsem první den Genesis, druhý den Exodus, za pět dní jsem přečetla knihy Mojžíšovy. Tímto závratným tempem jsem přečetla celou Bibli, dělala jsem si dost podrobné výpisky z každé knihy. Byl to ale dar

⁷⁷ *De Lazaro et divite*, homilia III, 1.

toho období. Díky tomu, že jsem bydlela sama, měla jsem ideální podmínky. Zamilovala jsem si Starý zákon, jsou to toužící, milosrdné, žárlivé oči Boha, které na nás neustále čekají.“

Existují i plánky, jak přečíst Písmo za rok (či dva roky): tyto pomůcky napomáhají k průběžnému poznání celé Bible. Každý den musíte přečíst větší celky, které tím pádem nejsou příliš vhodné k větší (a hlubší) modlitbě. Výhoda těchto plánů spočívá v tom, že umožňují vhléd do celkového kontextu Písma.

Konečně je třeba dodat, že hlavní problém nepředstavuje ono „nevím, odkud začít“, ale spíš „potřebuji si zamilovat Písmo“. Nezasáhlo mě však (aspoň někdy) určité slovo z Písma? Pokud ano, poznal jsem, že je tato kniha pro mě – a že stojí za to se jí zabývat. A opět se vracíme k tomu, o čem jsme už mluvili: na počátku je milost, dar „vábení“ k Božímu slovu. O to mohu a mám prosit.

3. Nerozumím tomu

K překonání tohoto problému se nabízí pár rad.

První rada zní: „brát zřetel na kontext“.

Mnohé pochopíme „selským rozumem“ ze souvislostí. Často díky pozornému a opakovanému pročitání dané pasáže (a kontextu, tj. bezprostředně předcházející a následující části) objevíme to, co bychom našli v komentářích. Nezapomeňme

na zlatou radu: temné místo vyložíme ve světle jasného (textu). Například nejasné místo – „o tom posledním dni neví ani Syn člověka“ (Mk 13,32) – vykládáme tak, že Ježíš jako člověk neznal čas posledního dne, nicméně jako Boží Syn však toto poznání samozřejmě má.

Druhá rada je také velmi prostá: hledat u druhých... u Boha.

Dá se říci, že těžká biblická místa jsou pro nás dobrá „kvůli pokoře“: jejich prostřednictvím se musíme obracet na druhé, na společenství. Mnoho lidí s velkým užitkem prožívá chvíle nad Bibli právě ve společenství – a jiní s nemenším užitkem používají biblické komentáře. Kdybychom tato těžká místa neměli a rozuměli všemu, snadno a rychle bychom podlehli namyšlenosti, a Bůh by navíc přestal být vábivým tajemstvím! Tyto pasáže nás vedou k prohloubení pokory, že nekráčíme sami jako jednotlivci, ale spolu s druhými: a navzájem si pomáháme... i v poznání Písma.

Toto pochopil už onen eunuch ze Skutků apoštolů: „Filip k němu (dvořanu) přiběhl, a když uslyšel, že ten člověk čte proroka Izaiáše, zeptal se: ‘Rozumíš tomu, co čteš?’ On odpověděl: ‘Jak bych mohl, když mi to nikdo nevyloží!’ A pozval Filipa, aby nastoupil a sedl si vedle něho. Dvořan se obrátil k Filipovi: ‘Vylož mi, prosím, o kom to prorok mluví – sám o sobě, či o někom jiném?’“ (Sk 8,30-31.34).

Potíže s Božím slovem jsou tichým voláním: pokoř se, uznej, že „na to nemáš“! Potřebuješ Be-

ránka, aby ti otevřel zapečetěný svitek (srov. Zj 5,5) a dal poznat půvab svého slova.

Všichni známe ono evangelijní: „Hledejte, a naleznete; tlučte, a bude vám otevřeno“ (Mt 7,7). Tato výzva se dá vztáhnout i na hledání smyslu Božího slova. A vlastně je to dobře, že mnoho pasáží zůstává „zapečetěných“ a zahalených rouškou tajemství, protože tím se prohlubuje vědomí nedostatečnosti před Božími skutečnostmi a posiluje se touha – touha prosit o milost jako žebráci.

Abychom se nenechali odradit těžšími biblickými pasážemi, malé slovo povzbuzení od sv. Řehoře Velikého: „Písmo není tak nesrozumitelné, aby odradilo pokorné. Není tak srozumitelné, aby nepodněcovalo náročnější.“

Bible je pro „malého“ i „velkého“, pro „laika“ i „profesionála“. Prostě pro každého. To potvrzuje třeba osobní svědectví třináctileté Anežky: „Když jsem byla malá, zajímaly mě z Bible jen krásné obrázky a vyprávění rodičů. Díky přípravě na svaté přijímání jsem začala Bibli otvírat více a naučila jsem se v ní orientovat. Objevila jsem pro sebe dříve opomíjené pasáže (např. žalmy). Postupem času si uvědomuji, že se mnohé životní situace (ve škole, na kroužku, doma) dají řešit podle Ježíšova příkladu. Bible je pro mě útěchou, poznáním, otázkou, příkladem a také velkým darem. Pomáhá mi, abych se udržela na cestě za Pánem. Díky ní teď dokážu mnohem víc vnímat Ježíšovu přítomnost, jeho nekonečné milosrdenství, velikost jeho lásky.

Některé podobenství si stále ještě neumím vysvětlit, ale pomocí duchovního otce, rodičů a přátel ze společenství se moje situace bude zlepšovat a má výbava do života bude bohatší. Fascinuje mě, jak se od ostatních knih úplně liší. Je to takový poklad lidstva, který se předává z generace na generaci a stále neztrácí na hodnotě.“

4. Už to znám, neoslovuje mě to

A co takhle vzít do ruky jiný překlad? Klidně i v jiném jazyce? Odlišný překlad může odkrýt nové netušené aspekty a odstíny. Některé překlady jsou volnější, jiné doslovnější. Některé bez vysvětlivek, jiné naopak. Často porovnání těchto překladů přináší nové a osvěžující podněty.

Pocit, že Písmo už „znám dost dobře“, je vlastně iluzí. Velký znalec sv. Řehoř Veliký napsal: „Nikdo nezná Písmo tak dobře, aby je nemohl poznat ještě lépe.“⁷⁸ A dále: „Kdo se na něj dívá z výše, vidí ho jako nesmírnou plochu, porostlou stromy, jejichž vrcholy se mísí s vrcholy kopců, a nezpozoruje, jak rozsáhlé jsou kotliny a louky, které se tam skrývají. Ale kdo se rozběhne tímto lesem, ihned si všimne, kolik věcí mu zůstalo ukryto a kolik jednotlivostí mu zbývá objevit.“⁷⁹

⁷⁸ *In librum primum Regum*, Prologus, 2.

⁷⁹ Tamtéž.

5. Nedokážu vytrvat

Jako pomoc v tomto problému se nabízí: pomoc společenství, konkrétního plánu čtení (podle liturgie nebo na pokračování atd.). Nejdůležitější však zůstává motivace a propojení se životem: jakmile se čas nad Písmem stane něčím samoúčelným a odtažitým od běžného života, tak pozvolna ztrácí smysl. I proto musíme konfrontovat svůj život s tímto slovem, aby se rozjímání nestávalo jen intelektuálním cvičením či neplodným uvažováním.

Také o „lopotě nad Písmem“ platí Kazatelova slova: „Lépe dvěma než jednomu, mají dobrou mzdu ze svého pachtění. Upadne-li jeden, druhý jej zvedne. Běda samotnému, který upadne; pak nemá nikoho, kdo by ho zvedl. Také leží-li dva pospolu, je jim teplo; jak se má však zahřát jeden? Přepadnou-li jednoho, postaví se proti nim oba. A nit trojitá se teprv nepřetrhne!“ (Kaz 4,9-12).

6. Nic to pro můj život neznamená

Opravdu? A co třeba si napsat nějaký zajímavý výrok a dát si ho na viditelné místo? Nebo si ten citát zapamatovat a připomínat si ho přes den? Nebo ho jednoduše a prostě zkusit žít... tak, jak umíš? Opět - zkušenost ukazuje, že když dochází „ke vtělení Božího slova“, k sestoupení jeho slova do našeho života, přichází i nové světlo porozu-

mění. Toto koneckonců potvrzuje i sv. Řehoř Veliký: slovu Božímu rozumíme teprve tehdy, když ho začínáme uskutečňovat v životě.⁸⁰ Někdy přichází nejprve porozumění a pak skutek, jindy nejdřív skutek a pak porozumění.

7. Odrazují mě amorální texty

K takovým amorálním textům patří například pasáže o násilnostech během válek nebo žalmy s kletbami. Tyto texty dokládají, jak je Písmo zároveň lidským slovem, svědectvím o člověku. A jak je toto slovo dobově podmíněné. Přesto se pod slupkou lidského ukrývá božská přítomnost, tak jako se pod tvrdou skořápkou ořechu ukrývá chutné jádro. Někoho může překvapit, že ani takoví velikáni jako Abrahám nebo Mojžíš nebyli zbaveni všech projevů hříchu – a svatopisci přitom nehodnotí morální stránku jejich skutků (např. Abrahám otevřeně lhal, že Sára není jeho manželkou! – srov. Gn 20,1-2).

Texty o starozákonních bojích Izraele nás učí, že náš život je skutečným bojem, který nepripouští polovičatost ani kompromisy: nebojujeme však proti zlému člověku, ale proti zlu. Nebojujeme kovovým mečem, ale mečem Božího slova. Nepoužíváme proti druhým slova prokletí, ale

---

⁸⁰ Srov. *Homiliae in Ezechielem*, 1, 10, 31.

žehnání a modlitby. Nebojujeme především za určité území, ale za Boží království. Tomu všemu nás učí samotný Kristus.

K žalmům kletby se dá uvést toto: nepromlouvají zde svatopisci, kteří „spokojeně přemýšlejí o svém životě a o druhých“, naopak! Jsou to lidé přitlačení ke zdi, pošlapaní, zbavení lidské důstojnosti. V těchto žalmech tedy promlouvají emoce, ne „chladný rozum“. Žalmisté se nacházejí v mezní situaci, ne v pohodlí svých domovů. Ale to není všechno: oni vnímají sebe jako ochránce Boží spravedlnosti, proto tak ostře vystupují proti nepříteli. Když jsou „utlačováni a pokořováni“ (jednotlivec nebo národ), tak je „pošlapán“ i samotný Bůh, který stojí uprostřed vyvoleného lidu (a na straně jednotlivce-vyvoleného).

Musíme ještě připočíst to, že žalmisté nedokážou rozlišovat hřích od hříšníka, zlo od zlého člověka: takové rozlišení bude možné až díky Kristu, jenž odsuzuje hřích, ale přijímá hříšníka (řečeno slovy sv. Augustina, „máme milovat hříšníka, ale nenávidět hřích“⁸¹).

Pozorný čtenář si jistě všiml, že jsme tyto amorální texty vykládali ve světle „jasných“ textů Nového zákona, Krista...

---

81 *Enarrationes in Psalmos*, 138, 28.

8. Co s nezáživnými texty?

Každý z nás považuje za nezáživný text něco trochu jiného. Nicméně mnoho lidí pokládá za nezáživné dlouhé starozákonní pasáže z knih historických nebo kultické předpisy, rodokmeny apod.

Na začátku „našeho poznání Božího slova“ můžeme tyto těžší texty s klidným svědomím vynechávat. Ale po čase se vynoří otázka: Je správné tyto pasáže vypouštět? Nejsou zrovna tak Božím slovem jako texty líbivé a srozumitelné? Jaký význam mají pro mě?

Jako malou nápovědu pro práci s těmito úryvky mohu opět doporučit:

- dbát na kontext,
- číst větší úseky,
- chápat „temné“ ve světle „jasného“,
- hledat, jakým způsobem dané pasáže připravují cestu k Novému zákonu, ke Kristu.

Například rodokmeny odhalují Boží věrnost s člověkem, národem, konkrétními rodinami. Ukazují, že Bůh zná člověka jménem – a tato jména zůstávají v jeho srdci, tak jako zůstala v tradici Starého či Nového zákona.

Starozákonní liturgické předpisy jsou předobrazem bohoslužby Nového zákona, oběti Krista, zahrnující a převyšující všechny předchozí druhy obětí.

Historické knihy (které je třeba číst jako celek, ne po malých částech!) ukazují, jak Bůh zasahoval v dějinách národa či jednotlivců, jak se naplňovaly jeho přísliby či varování.

9. A co náhodné otvírání Písma?

Mnoho lidí má pozitivní zkušenost s náhodným otvíráním Písma, a to jednorázově nebo občas. Zním lidi, kteří nečtou Písmo systematicky, ale po náhodném otevření. Jistě, i to je možné. Na začátku „nové cesty s Písmem“ může pomáhat i toto, ale... Postupně se beztak vynoří potřeba určitého systematického postupu.

Jiná otázka se týká Božích odpovědí skrze náhodné otevření. Někteří lidé zakusili, že po modlitbě a následném otevření Písma dostali Boží odpověď na určitý problém. Je to všeobecná praxe použitelná vždy a všude? Odpovídá vůbec Bůh tímto způsobem? Pokud ano, tak za jakých okolností?

Předně – je jisté, že Bůh může odpovídat tímto způsobem. A rovněž můžeme připustit, že takto někdy odpovídá. Ale určitě nemusí vždy a všude odpovídat právě takto – a ani předcházející modlitba nemůže „zaručit“ úspěch. Bůh je svobodný, proto svobodně odpovídá, „jak a kdy chce“ – a k tomu ho nemůžeme donutit žádnými prostředky, ani modlitbou či Písmem. To by pak značilo spíše magii a zneužívání Božího jména.

Takže pokud v duchu pokorného hledání otevřu náhodou Písmo, mám po nalezení určitého textu rozlišovat, zda je to opravdu aktuální Boží slovo v té dané situaci.

10. Písmo nepotřebuji – důležitá je láska k Bohu a k bližnímu

Jistě, o tom není pochyb. Zaprvé však zároveň platí ono augustinovské, že nic není milováno, pokud není poznáváno.⁸² Jak milovat to nebo toho, jehož neznáme? Nebude to pak láska „iluzorní“? A zadruhé: bude naše láska opravdu láskou? Víme velmi dobře, že pod pojem „láska“ se vejde mnoho různých projevů, někdy spíš sobeckých. V Písmu nás Bůh sám učí, jak milovat, aby naše láska byla opravdová, a ne překroucená či pouze sentimentální. Zároveň nám slova Bible nastavují zrcadlo, abychom rozpoznávali, zda náš vztah k Bohu a k druhým je *skutečně* (ne pouze pocitově!) podle Krista: „Kristovým srdcem je svaté Písmo, které zjevuje srdce Kristovo.“⁸³

82 Srov. *De Trinitate*, VIII, 4, 6.

83 TOMÁŠ AKVINSKÝ, *In Psalmos* 21,11.

Závěrem

Stalo se to před mnoha lety. Jako student teologie jsem seděl ve škole a poslouchal přednášky ze Starého zákona, když najednou vyučující položil otázku, na kterou nikdo z nás neznal odpověď. Staříčkový profesor se odmlčel, významně se na nás podíval a s výrazným pohnutím pronesl zvýšeným hlasem: „Čtěte, čtěte, čtěte!“ Skvělá rada – i ve vztahu k Bibli. Čím víc budeme číst a žít Boží slovo, tím víc budeme chápat a vnímat Boha (i vlastní život) novými způsoby. Hodně nebo málo, důležité je řídit se podle augustinovského „vezmi a čti“. Nejen to – vezmi a čti před Boží tváří, protože on tě povede a promění!

Život ukazuje, že právě zkušenost (osobní!) je nepostradatelná. Tak jako se nenaučíme hrát tenis nebo basket tím, že si přečteme pravidla, stejně to funguje i s Písmem. A tak jako neovládáme tyto sporty (a jakoukoliv jinou disciplínu nebo dovednost) za den nebo za rok, zrovna tak to platí o Písmu. Je třeba tréninku, trpělivosti, motivace znovu a znovu probouzené, „trenérů“ a kázně. Jestliže toto platí o obyčejných lidských činnostech, tím spíš o té činnosti, jež je potřebná „par excellence“ (viz naslouchající Marii u Ježíšových nohou – srov. Lk 10,42).

Slavný klavírní virtuos Arthur Rubinstein, jeden z největších klavíristů 20. století, trénoval denně dvanáct až šestnáct hodin, a ještě v 84 le-

tech hrál každý den šest hodin! A přitom to byl člověk mimořádně obdařený, který se mohl chlácholit tím, že cvičit až tolik nepotřebuje.

Avšak... není trénink jako trénink, tak jako není jídlo jako jídlo! Mohu hrát přesně podle partitury, stejně jako mohu vařit přesně podle receptu – ale výsledek bude pokaždé jiný! Vysvětlím to pomocí následujícího přirovnání, které osloví ty z nás, kdo rádi vaří. Italská kuchyně je v podstatě velmi jednoduchá, vždyť nejznámější italská jídla jsou velmi prostá (ne všechna, samozřejmě!). Celé tajemství těchto skvostných jídel tkví v kvalitních ingrediencích: když budeme dávat laciné, nekvalitní ingredience, i výsledný efekt bude slabý (přestože dokonale dodržíme postup podle receptu!). Totéž platí pro četbu Písma: mohu postupovat podle osvědčených metod, ale pokud vložím nekvalitní přísady (nekvalitní čas – např. pozdě večer nebo po práci; nekvalitní místo – např. v tramvaji; nekvalitní přístup – rutinní, bez touhy), nemohu se pak divit mizernému a špatnému výsledku.

Jistě, dodržování receptu a použití kvalitních ingrediencí ještě nemusí nutně zaručit uspokojivý výsledek, je třeba i určité zběhlosti, kulinářského umění – stejně tak to platí pro modlitbu s Božím slovem. A zběhlost? Vnitřní cit se získává zkušeností, časem...

Nezapomeňme pak, že když nebudeme připravovat tento duchovní pokrm s hlavním kucha-

řem, tak výsledné jídlo nebude tak chutné: hlavní kuchař (spíš Kuchař!) totiž vloží nejdůležitější ingredienci – svou milost.

Podobně jako u běžných lidských činností, i o vztahu k Božímu slovu platí, že *nikdy* nebudeme mistry... a běda, pokud nás jednoho dne ovládne tato zhoubná myšlenka! Dopadneme jako křesťané v Laodiceji, kteří říkali: „Jsem bohat, mám všecko a nic už nepotřebuji!“ (Zj 3,17). Přitom byli chudí a nazí! Opět se musí připomenout zlaté pravidlo duchovního života: „Stát znamená couvat.“⁸⁴

Na samotný závěr jedno silné povzbuzení ze života otců pouště.

Jistá panna přišla k pouštnímu otci, aby si ověřila, jak na tom je duchovně. Řekla mu:

„Abba, postila jsem se dvě stě týdnů, naučila jsem se Starý a Nový zákon. Co ještě mám udělat?“

Stařec se jí zeptal: „Jaké ovoce jsi z toho získala? Pohrdání je pro tebe jako pocta?“

Odpověděla: „Ne.“

Stařec se dále zeptal: „Považuješ ztrátu stejně jako zisk, cizí lidi jako své pokrevní příbuzné, nedostatek tak jako hojnost?“

⁸⁴ BERNARD Z CLAIRVAUX, *In Purificatione Beatae Mariae Virginis* 2, 3.

ODPOVĚDĚLA: „Vůbec ne.“

A tak abba řekl: „Tedy ty ses nepostila a nenaučila ses ani Starý, ani Nový zákon, ale klameš sebe sama!“

Jinými slovy: Opravdu tě Písmo proměňuje? Roste tvoje láska? Tyto otázky nás musejí provázet po celý život...

DODATEK

Praktická ukázka modlitby nad Písmem

Místo:

Zvolím si místo, kde mohu být „naplno“ před Bohem, před jeho slovem. Třeba někde doma nebo v přírodě, v kostele apod.

Čas:

Jak dlouho se tomu chci věnovat? Doporučuje se minimálně 10 až 15 minut, časem to bude asi půl hodina nebo i déle (někteří této modlitbě zasvěcují 45 minut až hodinu). Vyberu si ten nejkvalitnější časový prostor během dne: vždyť chci prodlévat u toho, který má pro mě ta nejdůležitější slova. Proto chci být „na příjmu“ naplno.

Text: Ef 1,3-14

Postoj:

Vestoje či vkleče (nebo vsedě?). Při modlitbě mohu tento postoj změnit: jde o to, abych vnímal. Nesmím zvolit takovou polohu, která by mě přivedla k usínání, ale ani k příliš velkému vnitřnímu napětí.

Přípravná modlitba:

„Pane, děkuji ti za tento vzácný čas. Děkuji ti za tvé mocné slovo, které mi otevírá oči a uši, abych viděl tvou příliš velkou dobrotu. Dej mi vnímavé srdce, ať se nechám prozářit a proměnit!“

Čtení:

(Bůh ke mně mluví): Daný text si pomalu přečtu, několikrát. Mohu i polohlasitě po vzoru židů nebo křesťanů prvních staletí – díky tomu budu lépe vnímat jednotlivá slova. Jakmile mě něco zasáhne, zůstanu u těch slov, která si opakuji, „přežvykuji“. Mohu o nich také přemýšlet, stále však před Boží tváří (abych nesklouzl k povrchnímu „intelektualizování“).

Odpověď:

(Reaguji na Boží slovo, které mě oslovilo): Tento text může inspirovat k děkování, chvále nebo i prosbě. Tyto jednotlivé typy modliteb mohu volně kombinovat.

Chvála - např.:

„Chválím tě za tvou moudrost, za tvé plány se mnou.“

„Chválím tě za moc tvé dobroty, která mě proměňuje.“

„Tobě buď chvála za sílu kříže.“

Děkování – např.:

„Děkuji ti za milost, kterou mi nabízíš každý den.“

„Děkuji ti, že mohu žít s tvým Synem.“

„Díky za dar Ducha, který ve mně přebývá.“

„Děkuji ti za živou naději, kterou mám v Ježíši.“

Prosba – např.:

„Dej, abych každý den žil jako svatý a bez poskvrny před tvou tváří.“

„Ať jsem stále víc chválou tvé slávy, slovy i skutky.“

„Otevři mi oči, abych poznával ty konkrétní dary, které jsi mi dal.“

K zapamatování:

Opět se ztiším a vrátím se k textu. Která slova pro mě byla nejsilnější? Která si chci zapamatovat a připomenout během dne? Tato slova si mohu zapsat do sešitu či deníku (nebo na lístek papíru, který si pak dám na viditelné místo, třeba na noční stolek, do Bible ...).

Některé biblické texty mě budou „provokovat“ ke konkrétním činům, k proměně mého všedního života. Které konkrétní skutky mohu udělat ve světle Božího slova?

Závěrečná modlitba:

„Pane, ať žiji jako tvé dítě. Ať šířím chválu tvé slávy všude tam, kde žiji: v práci, v rodině, mezi přáteli.“

Je možné přidat modlitbu Páně (rozhodně však není dobré „kumulovat“ zbytečně mnoho ústních modliteb, jež by mohly „odplavit“ vstřebané Boží slovo!).

Pokud takovou modlitbu prožíváme ve společenství, můžeme určité body prožívat společně, nahlas (např. někdo přečte celý text, zatímco ostatní naslouchají se zavřenýma očima, poté může stejný text přečíst někdo jiný). Reakce (děkování, chvály, prosby) mohou být zrovna tak hlasité. A na konci si můžeme sdělit, co oslovilo nejvíc, resp. které konkrétní kroky ve světle Božího slova chceme uskutečnit.